

UiO • **Det juridiske fakultet**

Amfetaminmarkedet i utvikling.

Utmålingsforskjeller ved sentralstimulerende stoffer

Kandidatnummer: 512

Leveringsfrist:

Antall ord: 14 145

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	3
1.1	Bakgrunn og problemstilling	3
1.2	En videre fremstilling og avgrensning	5
2	GENERELT OM STOFFENE	6
2.1	Sentralstimulerende stoffer	6
2.2	Amfetamin	6
2.3	Metamfetamin	8
2.4	Forskjeller mellom stoffene	9
3	LOVEN	11
3.1	Generelt om narkotikaforbrytelser etter strl.162 og legemiddeloven	11
3.2	Straffeloven § 162.....	12
3.2.1	Den objektive gjerningsbeskrivelsen etter første ledd.....	13
3.2.2	Grov narkotikaforbrytelse etter annet ledd.....	16
3.2.3	Storhandel med narkotika etter tredje ledd.....	17
3.3	Strl. §162 og amfetaminer.....	18
4	GENERELT OM STRAFFEUTMÅLING	18
4.1	Utgangspunkt	19
4.2	Regler og metode	19
4.3	Overordnede hensyn og prinsipper	22
4.3.1	Allmennpreventive hensyn	22
4.3.2	Individualpreventive hensyn	22
4.3.3	Straffverdighetshensyn	23
4.3.4	Forholdsmessighetsprinsippet	23
4.3.5	Likhetsprinsippet	23
4.4	Spesielt om straffeutmåling ved narkotikaforbrytelser etter strl. § 162.....	24
4.4.1	Generelt	24
4.4.2	Omregningsregler ved utmåling av nye syntetiske stoffer og derivater.....	25

4.5	Den konkrete utmålingen	28
4.5.1	Skjerpene momenter	28
4.5.2	Formildende momenter	31
5	ANALYSE	33
5.1	Valg av metode og begrunnelse	33
5.2	Nærmere om utvalgsriteriene	34
5.3	Fremstillingen videre	35
5.4	Analysen	35
5.4.1	Amfetamindommer	36
5.4.2	Metamfetamindommer	39
6	OPPSUMMERING AV ANALYSEN	43
6.1	Diagram	44
6.2	Hva viser analysen	44
6.3	Grunner til at straffenivået er tilnærmet likt	46
7	RETTSPOLITISKE VURDERINGER	47
7.1	Bør forskjellene være større?	47
7.2	Veien videre	50
8	AVSLUTNING	52
9	LITERATURLISTE	53
9.1	Bøker	53
9.2	Lover	53
9.3	Forskrifter	54
9.4	Forarbeider	54
9.5	Rettspraksis	54
9.5.1	Høyesterettspraksis	55
9.5.2	Underrettspraksis	55
9.6	Artikler	56
9.7	Andre kilder	56
9.8	Andre hovedoppgaver/masteroppgaver:	57

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og problemstilling

Norge har et av Europas strengeste strafferammer når det kommer til narkotika forbrytelser, allikevel har det de siste årene vært slik at narkotikakriminalitet har vært den største forbrytelsesgruppen. Straffene reguleres av Lov om straff av 22. mai 1902 nr. 10, 14. kapittel om Almenfarlige Forbrydelser, § 162.¹ Selv om ordlyden i § 162 ikke skiller mellom de ulike narkotiske stoffene, vil det være av stor betydning for alvorligheten av lovbruddet og dermed også for straffutmålingen.² Lovens strenge strafferammer for narkotikaforbrytelser kan ses på som en refleksjon av samfunnets misbilligelse av slike forbrytelser.

Ved utmålingen av straffen for befatning med narkotika etter strl.§ 162 har domstolene gjennom praksis utviklet tilnærmet faste takster ved utmålingen av straff i forhold til de forskjellige narkotiske stoffene.³

Narkotikamarkedet er imidlertid under konstant utvikling og det kommer stadig opp nye illegale narkotiske stoffer, spesielt har antall kjemisk fremstilte stoffer blitt introdusert⁴ men også stoffer som er populære i fjerntliggende strøk kan blir introdusert for det norske markedet. Et eksempel på dette er det narkotiske stoffet khat som ble smuglet fra Afrika.⁵ Problemet som da stadig dukker opp for domstolene er hvordan straffen i disse tilfellene skal utmåles da det ikke foreligger praksis på området. Domstolene har ofte løst dette ved å sammenligne disse stoffene med lignende stoffer som har en fast takst og utmålt straffen deretter.⁶

Siden narkotikaforbrytelser fører til store skadevirkninger både for samfunnet og for den enkelte bruker, har domstolene ved utmålingen av straff i de konkrete tilfellene konsekvent hatt fokus på de forskjellige stoffenes farepotensiale og virkning opp mot hverandre og utmålt straffen deretter.

---

¹ Heretter Strl. § 162

² Ot.prp. nr. 23 (1983 – 1984)

³ Riksadvokatens rundskriv1/1998

⁴ Hjelmeland, Knut (2013)

⁵ Se Rt.1994 s.1332

⁶ Se blant annet Høyesterett (HR-2014-00739-A) og kapittel 4.4.2

Ofte når saker om befatning med det narkotiske stoffet metamfetamin kommer opp for domstolene brukes det praksis fra Høyesterett i lignende saker hvor tiltalte har hatt befatning med det narkotiske stoffet amfetamin for å utmåle straffen i det konkrete tilfelle⁷. Men samtidig har også Høyesterett ved noen avgjørelser skilt mellom stoffene på bakgrunn av at metamfetamin har et større ruspotensiale enn amfetamin.⁸

Tema for avhandlingen er å undersøke hvordan domstolene utmåler straffen for de sentralstimulerende stoffene amfetamin og metamfetamin. Det vil foretas en analyse av Domstolenes praksis og da i første rekke Høyesterettspraksis for å se om det gjøres noen forskjell på straffutmåling ved befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin, og eventuelt hvor stor denne forskjellen er. Videre vil det spørres om praksis på området er tilfredsstillende da det medisinsk og faktisk kan være en utslagsgivende forskjell mellom stoffene.⁹ Det vil i første rekke brukes Høyesterettspraksis for belyse spørsmålet, enkelte ganger vil det være mer hensiktsmessig å bruke underrettspraksis da sakene som kommer for Høyesterett ikke alltid er like mange. Spørsmålet om fastsettelse av straffenivået ved befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin er lite behandlet i litteraturen, derfor vil avhandlingen hovedsakelig basere seg på en undersøkelse av rettspraksis.

Sentrale lovbestemmelser i denne sammenheng er Strl.§ 162, mens det vil avgrenses mot Bruk og besittelse som reguleres av Lov om legemidler av 1992 nr. 132 § 22.¹⁰

Strl.§162 blir ofte referert som “proffparagrafen”. Avhandlingen vil legge opp til behandling av problemstillingen i omsetningsøyemed. Hovedsakelig vil tema i oppgaven være regulert av Strl.§162 annet ledd.

---

⁷ Se blant annet Rt.2009 s.1159

⁸ Rt.2007 s.583.

⁹ Se kapittel 2

¹⁰ Heretter lml.

1.2 En videre fremstilling og avgrensning

Oppgavens hovedvekt vil være på en analyse av Høyesterettspraksis ved utmåling ved befatning med amfetamin og metamfetamin (se kapittel 5). Resultatet vil bli brukt til retts sosiologiske problemstillinger i kapittel 6.

For å gjøre en slik analyse av utmålingspraksisen må det for sammenhengen og fremstillingens skyld først gjøres rede på hvordan lovgiver har valgt å strafferegulere befatning med disse stoffene (se Kapittel 3). Her vil jeg gjennomgå strl. § 162 første til tredje ledd i sin helhet.

Videre vil avhandlingen ta for seg hva domstolene legger vekt på når de utmåler straffen ved befatning med stoffene, her ønsker jeg å belyse hvilke momenter og hensyn Høyesterett anser som relevante og disse momentenes relative vekt i forhold til hverandre (se kapittel 4). Innledningsvis vil det belyses hva amfetamin og metamfetamin faktisk er, og litt om forskjeller når det kommer til det medisinske, rusen og pris etc.

På grunn av avhandlingens begrensning i tid og omfang vil jeg gjøre en konsentrert fremstilling av hvordan domstolene utmåler straffen ved befatning av henholdsvis amfetamin og metamfetamin i større mengder på mellom ca. 100- 500 gram som bedømmes etter strl. § 162 annet ledd. De prosessuelle spørsmål knyttet til bestemmelsen vil ikke bli behandlet. Heller ikke vil skyldspørsmålet være gjenstand for behandling i temaet annet enn hvor det kan komme inn som et utmålingsmoment i straffespørsmålet. Avhandlingen vil ikke ta for seg tilfellene ved forsøk på straffbar narkotikaforbrytelse og medvirkning til narkotikaforbrytelse. Bestemmelsen om narkotikaheleri etter strl. § 317 vil også bli holdt utenfor fremstillingen.

Norges internasjonale forpliktelser for å bekjempe narkotikakriminalitet vil ikke være gjenstand for behandling, da dette vil falle utenfor avhandlingens tema.

2 Generelt om stoffene

2.1 Sentralstimulerende stoffer

I tillegg til amfetamin og metamfetamin finnes det en rekke stoffer med sentralstimulerende virkning. Noen av disse er regulert som narkotika, mens andre har en utstrakt anvendelse som nytelsesmidler og/eller innen medisinen. Sentralstimulerende stoffer er fellesbetegnelse for stoffer som øker signaler til hjernen og forstyrrer kontakten mellom cellene i hjernen. Lovlige sentralstimulerende stoffer omfatter blant annet koffein og nikotin. Illegale sentralstimulerende stoffer omfatter blant annet kokain, amfetamin, metamfetamin, khat, efedrin, ecstasy (MDMA) og et tresifret antall derivater av amfetamin og metamfetamin, deriblant enkelte legemidler. De ovennevnte stoffene gir ulike grader av rusfølelse, sentralstimulanse, hallusinasjoner og toksiske effekter, selv om de har mye til felles.

Amfetamin og metamfetamin er syntetiske stoffer det vil si at de er kopier av naturlige stoffer. Å skreddersy et narkotisk stoff til erstatning for et kontrollert rusmiddel er noe som har blitt utført i lang tid. Tidligere ble ”designer-dop” produsert illegalt og markedsført direkte på det illegale markedet. Det som er nytt i dag er at vi ser et samspill mellom det ulovlige og det lovlige markedet, der kjemikalier kjøpes lovlig, også selges som erstatninger for illegale psykoaktive stoffer.

2.2 Amfetamin

Av de sentralstimulerende stoffene har alltid amfetamin vært det mest brukte i Norge. Amfetaminer er av de mest kjente narkotiske stoff i Norge etter hasj. Amfetamin er et sentralstimu-

lerende stoff som også er kjent som «speed» eller «pepper». Amfetamin er i likhet med metamfetamin et syntetisk stoff som er kopi av naturlige stoffer. Det blir også brukt for medisinsk behandling av ADHD og narkolepsi. Dets kjemiske sammensetning er Dextroamfetamin, (2S)-1-phenylpropan-2-amine

Amfetamin oppnår sin virkning ved å binde seg til monoamin-transportene og dermed øke andelen av signalstoffene dopamin, noradrenalin og serotonin i hjernen. I de illegale amfetaminpreparatene er der ofte iblandet melkesukker, fenmetrazin, koffein og fenazon. Med andre ord forstyrres amfetamin kontakten mellom celler i hjernen. Dette fører til at brukere føler seg oppkvikkede energiske og våkne samtidig som Matlysten og tørsten delvis undertrykkes. Stoffet gir brukeren en følelse av mental klarhet og våkenhet, økt energinivå, oppstemthet og utholdenhet. Amfetamin er avhengighetsskapende, og man utvikler en viss grad av toleranse for stoffet. Amfetamin står på dopinglisten som er gitt i medhold av legemiddeloven § 22.

Mesteparten av amfetaminet i verden er fremstilt i Europa. Produksjonslandene er som oftest Nederland, Polen og Belgia. Dette blir ofte blandet, slik at graden av renhet vil variere.¹¹

Amfetamin ble første gang syntetisert i 1887 i Tyskland, men dets sentralstimulerende effekt ble ikke oppdaget før på 1920-tallet.¹² Det ble tatt i medisinsk da det utvider luftveiene og kunne da blant annet brukes til behandling av astma og forkjølelsesykdommer. Amfetamin anvendes først og fremst som illegalt rusmiddel, og i noen grad som dopingmiddel i idretten. Det kan spises og injiseres, samt også brukes via andre inntaksveier, men det inntas vanligvis intravenøst. Behandlingsdosene er fra 5–20 mg som enkeltdose, mens 10 ganger eller enda høyere dosering kan brukes for å oppnå rus. I slik misbrukssammenheng kan amfetamin brukes mange ganger i døgnet, flere døgn i trekk. Amfetamin har en halveringstid fra noen få timer til 30 timer eller mer, jo lenger halveringstid er, jo mer basisk er urinen.

I høyere doser, særlig ved gjentatt dosering er det fare for hjerneblødning, hjertearytmier og hypertermi, eventuelt med dødelig utgang. Bruk av amfetamin i rusøyemed fører lett til utvik-

---

¹¹ EMCDDA's årsrapport om narkotikasituasjonen 2012 i Europa.

¹² US National Library of Medicine

ling av avhengighet. Gjentatt bruk av amfetamin over lengre tid kan muligens føre til langvarige funksjonsforstyrrelser og skader i sentralnervesystemet.

2.3 Metamfetamin

Metamfetamin er også et syntetisk sentralstimulerende narkotikum. Det har mye av de samme virkningene og ligner kjemisk på amfetamin. Formelen for metamfetamin er $C_{10}H_{15}N$, og det systematiske navnet er N-metyl-1-fenylpropan-2-amin. Stoffet ble første gang oppdaget i 1919. I motsetning til amfetamin har metamfetamin begrenset medisinsk betydning og brukes i første rekke som rekreasjons dop.

Stoffet har blitt meget populært i pulverform blant rusmisbrukere i Norge. Mengden beslaglagt amfetamin har steget kraftig i perioden 2004 til 2008 (NOU 2009: 15). Forskning viser at metamfetamin har tatt over mye av det tidligere illegale markedet for amfetamin. Dette gjenpeiles også i de store beslagene som utføres hvert år, hvor Norge har de største beslagene i hele Europa.¹³

Metamfetamin i pulverform har liknende utseende som amfetamin.

En spesiell versjon av metamfetamin foreligger som store, isklump-liknende krystaller. Dette kalles vanligvis for *crystal meth* eller bare «ice». De siste to årene er det gjort flere forholdsvis store beslag av «crystal meth». «Crystal meth» har en svært ren metamfetamin-kvalitet med styrkegrad på over 90%.¹⁴ Det som selges på gaten i Norge er ofte ikke rent metamfetamin, da det kan inneholde en rekke tilsetningsstoffer som for eksempel koffein eller sukker. I tillegg viser det seg også at noe av det som selges som amfetamin viser seg å være metamfetamin, uten at dette fremkommer når det selges. Grunnen til dette er at metamfetamin er mindre etterspurt enn amfetamin og derfor noe vanskeligere å selge.

Metamfetamin gir virkninger både på sentralnervesystemet og ellers i kroppen. Virkningene som er beskrevet for amfetamin¹⁵ gjelder også for metamfetamin. Som amfetamin forstyrrer også metamfetamin kontakten mellom celler i hjernen. Hovedforskjellen ligger i at metamfetamin er 2 til 4 ganger mer potent enn amfetamin, slik at stoffet raskere vil gi virkning. I lik-

---

¹³ Årsrapport for 2013 SIRUS

¹⁴ Kripos – Narkotika- og dopingstatistikk 2013

¹⁵ Se kap.2.2

het med amfetamin er også metamfetamin relativt enkelt å framstille. Man baserer seg på de samme prosedyrer men bruker andre utgangsstoffer. Metamfetamin står også på dopinglisten som er gitt i medhold av legemiddeloven § 22.

Amfetamin og metamfetamin beslaglegges hyppigst etter cannabis. Mengden beslaglagt amfetamin har steget kraftig i perioden 2004 til 2008, og ifølge Kripos' narkotikastatistikk vakte mengdene beslaglagt amfetamin og metamfetamin i 2007 oppsikt både i nordisk og europeisk målestokk. Antall beslag har imidlertid holdt seg stabilt de to siste årene, mens mengden som beslaglegges har økt.

Totalt er det beslaglagt cirka 160 kilo amfetamin og metamfetamin fordelt på cirka 3 500 beslag.¹⁶

2.4 Forskjeller mellom stoffene

Det finnes flere hundre amfetaminforbindelser og amfetaminlignende stoffer. Metamfetamin er et stoff som er nært beslektet med amfetamin, begrepet amfetaminer brukes ofte som fellesbetegnelse for amfetamin og metamfetamin. Bruk av amfetaminer er generelt mindre utbredt i Europa enn bruk av kokain, unntaket er de nord europeiske landene, inkludert Norge.

Virkningene av stoffene er i utgangspunktet tilnærmet lik, selv om enkelte studier på dyr kan vise at det kanskje er forskjell i rusen, ved at metamfetamin har noe sterkere rus.¹⁷ Imidlertid skiller metamfetamin seg fra amfetamin ved at det har en ekstra metylgruppe i dets kjemiske sammensetning, som betyr at det er mer fettløselig og passerer dermed blod og hjernebarrieren raskere. Noe av metamfetaminet som inntas, omdannes i kroppen til amfetamin, dette gjør at inntak av metamfetamin vil kunne gi en litt forlenget rus sammenliknet med amfetamin. Metamfetamin er vanskeligere å bryte ned, har lengre virketid og oppleves derfor mer potent, brukere trenger derfor mindre dose enn med amfetamin for å oppnå samme effekt. Dette fører til at det er større risiko for brukeren til å ta overdose ved bruk av metamfetamin enn amfetamin.¹⁸ man antar at Den metamfetamin som beslaglegges, ofte er bedre rensset enn tilsvarende beslag av amfetamin.¹⁹

---

¹⁶ Den organiserte kriminaliteten i Norge – trender og utfordringer 2013-2014

¹⁷ Samtale med Jørg Mørland, direktør ved FHI

¹⁸ Samtale med Jørg Mørland, direktør ved FHI

Utbredelsen av metamfetamin har økt kraftig i Norge i den senere tid, men selve etterspørse-
len ser i dag ut til å være den samme for metamfetamin som for 10-15 år siden. Mye av årsa-
ken synes å ligge i at brukerne i praksis ikke oppdager forskjellen mellom stoffene da disse
ofte blandes ut eller blandes med hverandre, slik at metamfetamin i større grad selges som
amfetamin²⁰, og omvendt alt etter hvilket stoff det er størst forespørsel etter.

Beslaglagt amfetamin har betydelig lavere gjennomsnittlig styrkegrad enn metamfetamin vi-
ser statistikk fra politiet de siste årene. Gjennomsnittlig styrkegrad på metamfetamin har de
seneste årene ligget 15- 20 % over amfetamin.²¹

Den klassiske måten for amfetamin og amfetaminlignende stoffer er gjerne ved spising, snif-
fing eller intravenøst. Amfetamin egner seg dårlig til å røyke siden den høye temperaturen vil
ødelegge stoffet. Metamfetamin, i form av Ice-krystaller (crystal meth) kan imidlertid varmes
opp og inhaleres i dampform.

Prisforskjellen mellom stoffene er betydelige. Gateprisen for amfetamin med gjennomsnittelig
styrkegrad ligger på ca.150 til 400 kroner pr. gram, mens metamfetamin selges for ca. 500
kroner pr. gram. Mens metamfetamin som selges i fast form også kjent som «crystal meth»
ligger på dobbelte av dette.

Ved befatning med større mengder amfetaminer som er fokuset i oppgaven vil inntjeningspo-
tensialet på metamfetamin være enda høyere enn amfetamin da prisforskjellen også her er
betydelig.²²

---

¹⁹ NOU 1982: 25 Narkotikalovbrudd, ran og heleri

²⁰ Årsrapport for 2013 SIRUS

²¹ Kripos – Narkotika- og dopingstatistikk 2013

²² Daria.no

3 Loven

3.1 Generelt om narkotikaforbrytelser etter strl.162 og legemiddeloven

Siden sent på 1960-tallet har bruk og omsetning av narkotika vokst, og narkotikaforbrytelsene vært i stadig vekst slik at det er blitt et sentralt kriminalpolitisk problem. Lovgiver har respondert med å øke strafferammene flere ganger og domstolene har fulgt opp lovgivers vilje ved å øke straffenivået på området etappevis. Samtidig er narkotikapolitiet kraftig utbygget og skal være det sterkeste i Europa i forhold til folketallet.

Frem til 1968 var bestemmelsene om narkotikaforgåelser samlet i lov om legemidler og gifter av 20.juni 1964 (heretter lml.). I 1968 ble de alvorligste overtredelsene overført til strl. Kapittel om allmenfarlige forbrytelser, som en ny § 162, den såkalte «proffparagrafen», hvor meningen var å fange opp bakmennenes straffverdighet.²³ De neste 15 årene ble strl.§ 162 revidert ved flere anledninger, ved at strafferammen ble økt etappevis. Først i 1984 fikk strl.§ 162 sin nåværende generelle utforming. Strafferammen er etter § 162 21 års fengsel, lovens strengeste straff. Dette reiste spørsmålet om revisjonen tok sikte på et generelt strengere straffenivå i forhold til narkotikasaker. Dette ble tilbakevist av straffelovsrådet som uttalte at man «antar at det ikke er grunn til noen skjerpelse av de straffeutmålingsnormer som i dag praktiseres av domstolene».²⁴ Bruk og besittelse rammes fremdeles av den mildere legemiddeloven. Men også denne ble revidert i 1984 slik at strafferammen for denne er opptil 6 måneder, noe som betydde at bruk og besittelse etter denne loven også regnes som forbrytelse og ikke forseelse.

For at den strengere bestemmelse i strl.§ 162 skal komme til anvendelse kreves det at overtredelsen har skjedd med henblikk på overdragelse til et større antall personer eller mot betydelig vederlag eller under andre skjerpene omstendigheter. Denne vurderingen gjøres ut fra en skjønnsmessig totalvurdering av domstolene. Imidlertid foreligger det Høyesterettspraksis for enkelte stoffers vedkommende hvorfra en kan utlede at et visst kvantum er tilstrekkelig til å

---

²³ Andenæs spesiell strafferett s.242

²⁴ straffelovrådet

bringe strl.§ 162 til anvendelse.²⁵ For amfetaminer ligger en brukerdose på ca. 250 milligram.²⁶ Høyesterett bedømt grensen til å ligge på to til tre brukerdoser.

I det følgende vil jeg gjennomgå strl.§ 162. Tyngden i avhandlingen vil ligge på narkotikaforbrytelse etter strl. § 162, 2. ledd. Da analysen senere i oppgaven vil være bygget rundt denne bestemmelsen. For å straffes etter norsk rett må det foreligge skyld hos gjerningspersonen se strl.§40, 1.ledd, dette vil i det følgende ikke problematiseres utenom der hvor det har betydning for utmålingen (se kapittel 4). Heller ikke vil drøftelsen omhandle andre vilkår for straff da dette vil ligge utenfor avhandlingens tema. Det er viktig å ha i mente at de forskjellige straffebudene i strl.§162 er kun kvalifikasjonsbestemmelser, selve utmålingen vil ligge på et nivå innenfor straffebudet hvor momenter vil ha skjerpene eller formildende betydning (kapittel 4.3). Det hører under skyldspørsmålet å avgjøre hvilket ledd forholdet skal subsumeres under, mens grovheten innenfor det enkelte ledd hører inn under straffespørsmålet

3.2 Straffeloven § 162

Strl. §162 er oppbygd som en «trappetrinnsbestemmelse» med et grundelikt i første ledd og med kvalifikasjonsmomenter i andre og tredje ledd. Mens fjerde og femte ledd omhandler henholdsvis forsøk på forbrytelse og medvirkning. Bestemmelsen tar først og fremst sikte på omsetning av narkotika. Ved overtredelse av første ledd er strafferammen 2 år. Denne skjerpes til 10 år ved grov forbrytelse etter annet ledd. Etter tredje ledd som gjelder meget betydelig kvantum og strafferammen er fengsel mellom 3–15 år etter første straffalternativ. Etter andre straffalternativ er strafferammen 21 år ved særdeles skjerpene omstendigheter. Den øvre strafferammen er svært forskjellig mellom leddene, men i praksis vil det være en glidende overgang. Hvilket alternativ et konkret tilfelle skal subsumeres under hører til skyldspørsmålet, mens selve utmålingen innfor alternativet hører til straffespørsmålet.

For avhandlingens tema er kun strl.162 første til tredje ledd relevant.

---

²⁵ NOU 1982: 25

²⁶ Samtale med Jørg Mørland, direktør ved FHI, samt www.fhi.no

3.2.1 Den objektive gjerningsbeskrivelsen etter første ledd

Bestemmelsen nevner flere handlingsalternativer, som i utgangspunktet er likestilte for om den objektive gjerningsbeskrivelsen er oppfylt. Men type befatning med stoffet kan komme inn som et moment ved selve utmålingen av straffen (se kapittel 4.4).

Strl.§ 162,1. ledd lyder:

«Den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler med hjemmel i lov er ansett som narkotika, straffes for narkotikaforbrytelse med bøter eller med fengsel inntil 2 år.»

Skal man straffes etter strl.§ 162 må det for det første være snakk om stoff som er ansett som narkotika. For det andre må befatningen må være ulovlig. Videre må handlingen bestå i et av typetilfellene som fremgår av bestemmelsen.

3.2.1.1 «Narkotika»

Loven definerer ikke selv hva som skal betraktes som narkotika. Hva som til enhver tid skal regnes som narkotika bestemmes i Norge av Sosialdepartementet, bl.a. etter anbefaling av WHO. Grunnlaget for denne reguleringen er Narkotikakonvensjonen. Dette bedømmes etter reglene med hjemmel i lov jf. strl. § 162,1.ledd jf. Legemiddeloven § 22. Etter legemiddeloven § 22 er det gitt fullmakt til Kongen til å fastsette hvilke stoffer som regnes narkotika. Fullmakten er i dag overdratt til Statens Legemiddelverk som har utferdiget en detaljert narkotikaliste i forskrift om narkotika § 3.²⁷

Narkotikalistene er detaljert men kan forandre seg over tid, etter hvert som nye narkotiske stoffer blir oppdaget.

I praksis skaper ikke dette vilkåret særlig tolkningsproblemer.

---

²⁷ Forskrift om narkotika mv. av 30. juni 1978 nr. 8 (narkotikaforskriften)

3.2.1.2 «Ulovlig»

Når ulovlig er tatt med som vilkår i gjerningsbeskrivelsen, er det særlig fordi flere slags narkotika, også har en legal medisinsk anvendelse.²⁸ I vilkåret om ulovlig ligger det at handlingen må være rettsstridig. En rekke legemidler inneholder eller består av narkotiske stoffer, lovlig befatning med disse vil falle utenfor straffebedet i § 162.

3.2.1.3 Befatningsalternativene

Grunddeliktet nevner flere typer befatninger med narkotika. Det er imidlertid sagt i forarbeidene at det er overdragelse som er det sentrale loven tar sikte på å ramme. Det ble her uttalt: det er ”spredningen av narkotika i befolkningen med derav følgende narkotikamisbruk man er interessert i å forhindre.”²⁹

Befatningstype er for skyldspørsmålets del likestilte. Fordi alle handlingsalternativene kan være en forberedelse til en senere overdragelse. Bakgrunnen for denne likestillingen er hensynet til bevisspørsmålet.³⁰ Type befatning kan i stedet få betydning for selve straffutmålingen. (se kapittel 4) i flere avgjørelser har retten lagt vekt på at innførsel og salg gjennomgående skal straffes strengere enn kjøp og oppbevaring.³¹

Verken bruk eller besittelse rammes av gjerningsbeskrivelsen i strl. §162. disse blir i stedet rammet av den mildere bestemmelsen i legemiddeloven § 31 jfr. § 24. oppbevaringsalternativet i strl. 162 er i utgangspunktet det samme som besittelse i legemiddeloven§31 jfr.§24. Grensen mellom besittelse og oppbevaring har det blitt lagt vekt på kvantumet av Høyesterett. Riksadvokaten har konkludert med at narkotika stoffer over en til to brukerdoser vil bli subsumert under strl.§162.³²

3.2.1.3.1 «Oppbevaring»

---

²⁸ Andenæs spesiell strafferett s.244

²⁹ NOU 1982: 25 s.38

³⁰ Ot.prp.nr.23 (1983-1984) punkt.3.5.3

³¹ Se blant annet Rt. 1995 s. 1968 og Rt. 2005 s. 593

³² Rundskriv fra Riksadvokaten Del 2-nr 1/1998

Ved oppbevaring er man er i en posisjon hvor man har stoffet i sin kontrollsfære, men man bruker det ikke aktivt.

Forarbeidene sier ”antas stoffet og være ment for videreformidling vil det vanligvis foreligge oppbevaring.”³³

3.2.1.3.2 «Erverv»

«Erverver» omfatter ethvert mottak til eie fra andre enten det skjer mot eller uten vederlag. Det typiske er erverv ved vederlag, men også andre typer erverv uten vederlag er omfattet, eksempler kan være ved gave, eller tyveri. Forholdet omfattes også når ervervet skjer ved en ranshandling. Se Rt. 2009 s. 1531, hvor det var snakk om grovt ran av 200 gram hasj.

3.2.1.3.3 «Innfører, utfører»

Dette gjelder narkotika som man enten importerer inn til riket eller eksporterer med seg ut. Alternativet forutsetter at stoffet passerer landets grenser.

Praksis viser at innførsel bedømmes noe strengere enn oppbevaring, domstolene begrunner dette med at innførsel øker tilgjengeligheten av stoffet.³⁴

3.2.1.3.4 «Tilvirker»

Enhver fremstilling eller produksjon faller under dette uttrykket.

Enten ved at man fremstiller det kjemisk eller ved at man planter narkotikaen selv.

Alternative vil fange opp kjemisk fremstilling av syntetiske stoffer som metamfetamin og amfetamin.

3.2.1.3.5 «Sender eller overdrar»

---

³³ Ot.prp.nr.23 (1983 – 1984) s. 29

³⁴ Jf. Rt. 2008 s. 906

«Sender eller overdrar» tar sikte på avhendelse uavhengig av om det skjer mot vederlag. Sen- de vil si at narkotikaen blir transportert fra et sted til et annet. I det man har levert stoffet til en som skal transportere det videre vil man anse stoffet for å være sendt.

3.2.2 Grov narkotikaforbrytelse etter annet ledd

Ved grov narkotikaforbrytelse skjerpes straffen etter straffeloven § 162 annet ledd.

«Grov narkotikaforbrytelse straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på hva slags stoff den gjelder, kvantumet og overtredelsens karakter.»

Om forbrytelsen skal anses som grov hører til skyldspørsmålet og beror på en helhetsvurdering.³⁵ Etter ordlyden er det tre momenter det skal legges vekt på i denne vurderingen. Type stoff, kvantum og handlingens karakter. Begrepet «særlig» tilsier at momentlisten ikke er uttømmende. Etter forarbeidene er det spesielt overdragelse av narkotika som er det sentrale element i bestemmelsen. Likevel uttales det at all type befatning med narkotika skulle kunne henføres under annet ledd hvis den ble ansett grov nok. Det gis uttrykk for at subsumsjonen må gjøres ut fra en totalvurdering av de ulike momentene. Hovedvekten skulle likevel legges på stoffets farlighetsgrad og kvantum ved vurderingen av handlingens grovhet.³⁶

3.2.2.1 «Stoffets art»

Ved vurderingen er særlig stoffets art og kvantum viktig. Jo farligere stoffet er, jo lavere behøver kvantumet å være. Amfetaminer tilhører gruppen som går under betegnelsen særlig harde stoffer.

3.2.2.2 «Kvantum»

I Rundskriv fra riksadvokaten av 30. oktober 1998 – Del II – nr. 1/1998 – har riksadvokaten gitt retningslinjer for påtalemyndigheten om kvantumets betydning for subsumsjonen Ut-

---

³⁵ Ot.prp. nr. 23 (1983-1984) punkt. 3.6

³⁶ Ot.prp.nr.23 (1983 – 1984) s. 27

gangspunktet for å dømme etter strl.§ 162 annet ledd er etter praksis i forholdet til amfetaminer på normalt ca. 50 gram med gjennomsnittlig styrkegrad som er på mellom 30-60%.³⁷

3.2.2.3 «Overtredelsens karakter»

Hva «overtredelsens karakter» innebærer sier ikke ordlyden noe om. Etter forarbeidene kan det nevnes at overtredelsen får særlig graverende karakter ved at narkotikaen systematisk selges til særlig utsatte grupper, videre nevner den eksempler som skoleelever, innsatte i fengsler eller klienter i sosiale institusjoner.³⁸

3.2.3 Storhandel med narkotika etter tredje ledd

Strl.§ 162, 3.ledd tar sikte på de særlig grove tilfellene, og har to straffalternativer.

3.2.3.1 «Meget betydelig kvantum»

Det første straffalternativet lyder:

«Gjelder overtredelsen et meget betydelig kvantum, er straffen fengsel fra 3 til 15 år.»

Ordlyden tilsier at det her må dreie seg om et meget betydelig kvantum. Etter forarbeidene skal § 162 tredje ledd skal bare anvendes i særlig graverende tilfeller.³⁹ Når det gjelder befatning med amfetaminer er det i Rundskrivet fra riksadvokaten gitt uttrykk for at bestemmelsen bør komme til anvendelse ved kvanta over ca. 3 kg amfetamin, såfremt amfetaminet har høy renhetsgrad.

Sentralt i grensedragningen blir stoffets kvantum da det vil være en glidende overgang mellom annet og tredje ledd se Rt. 2008 s.1495 avsnitt 8.

---

³⁷ Riksadvokatens rundskriv nr.1/1998 s. 2

³⁸ NOU 1982: 25 s.42

³⁹ jf. Ot.prp. nr. 23 (1983-84) Del B kap. 4.1.3 s. 29

I Rt.2007 s.1667 som gjaldt innføring av 2034 gram amfetaminsulfat med høy renhetsgrad på 98 % uttalte retten:

«Avgjørende momenter etter tredje ledd vil være partiets størrelse (kvantum), farlighetsgraden og i noen grad stoffets renhetsgrad. Dersom et mindre kvantum meget rent stoff gir et stort antall brukerdoser»

3.2.3.2 «Særdeles skjerpene omstendigheter»

Strl.§161 tredje ledd annet punktum lyder:

«Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 21 år idømmes»

Etter forarbeidene tar bestemmelsen sikte på de tilfeller hvor man kommer over de virkelig store bakmenn.

Selve kvantumet på stoffet reguleres av strl.§ 162, tredje ledd, første punktum, for at strl.§162 tredje ledd, andre punktum skal komme til anvendelse må det etter rettspraksis være fordi tiltalte i tillegg har hatt en «spesiell organisatorisk rolle i narkotikaomsetningen» jf. Rt.1998 s.2001.

3.3 Strl. §162 og amfetaminer

Amfetaminer er første gang omtalt i Rt.1971 s.1318 av Høyesterett. Etter dette har vi fått rikholdig med rettspraksis på området, og domstolene har etter hvert som tidligere nevnt fått egne takster for utmålingen av slike saker. De fleste sakene som kommer for Høyesterett er gjelder amfetamin, men de siste 10-15 årene har det vært en voldsom økning i bruk av andre sentralstimulerende stoffer i Norge, og da først og fremst metamfetamin men også andre derivater har kommet på markedet. Det har de siste årene vært en jevn økning av metamfetamin-saker som kommer opp til domstolene for hvert år.

4 Generelt om straffeutmåling

4.1 Utgangspunkt

Når man snakker om straffeutmåling, taler man om den straffen retten utmåler i den konkrete saken. Her vil strafferammen danne den øvre og nedre grense for dommeren i den aktuelle saken. Dommeren vil også være bundet av det domstolene har lagt vekt på tidligere i lignende saker, ofte vil dommeren i en sak se på straffenivået først som et utgangspunkt også utmåle straffen etter det.

Utmålingen av straff i konkrete narkotikasaker etter strl.§ 162 gjøres ved en totrinnsvurdering, først må forholdet subsumeres under riktig straffalternativ (skyldspørsmålet, se kapittel 3), så må riktig straff fastsettes (straffeutmålingsspørsmålet).

Hvilken straff som skal utmåles i det konkrete tilfellet skal “fastsettes et sted på en stigende skala innenfor strafferammen der en rekke forskjellige hensyn har vekt ved plasseringen”.⁴⁰

4.2 Regler og metode

I kriminalloven fra 1842⁴¹ hadde man en egen bestemmelse med momenter som måtte komme i betraktning ved straffeutmålingen. Denne bestemmelsen ble ikke inntatt i straffeloven av 1902. I norsk rett har dommeren derfor et ganske vidt spillerom for fastsettelsen av straffen i den enkelte sak. Det er i det hele tatt få bestemmelser om utmåling av straff i Norge. Lovgiver har heller lagt vekt på at domstolene bør ha frihet til å utmåle en passende straff i det enkelte tilfelle. Også valg av reaksjonsform er i flere tilfeller opp til domstolen å avgjøre. Dette har ført til at straffenivået i motsetning til strafferammene er langt mindre tilgjengelige for borgerne. Motsetningsvis har våre naboland Sverige, Finland og Danmark de senere årene fått bestemmelser om straffeutmålingen og reaksjonsvalget.⁴²

Ved utmålingen er det ikke slik at dommeren står fritt når hensyn trekker i forskjellige retninger. For det første vil dommeren føle seg noen lunde bundet av det etablerte straffenivået Høyesterett tidligere har anvendt på straffebudet. Videre vil utmålingen av straff i den enkelte sak ofte reise noen hovedspørsmål for dommeren. For det første må det klargjøres hvilke

---

⁴⁰ Eskeland (2006) s.422

⁴¹ Lov angaaende Forbrydelser av 20. august 1842 kap. 6 § 1.

⁴² Andenæs alminnelig strafferett s.456-475

momenter som er relevante ved utmålingen. Det må så klargjøres hvilken retning disse momentene trekker, straffeskjerpene eller formildende. Videre må vekten av de enkelte momentene klargjøres. Vektleggingen av de ulike hensyn finnes det få lovbestemmelser om i norsk rett.⁴³ Ofte blir utmålingen også begrunnet med generelle overordnede hensyn som allmenne- og individualpreventive hensyn.⁴⁴

For å endre strafferammene kreves det lovendring, mens straffenivået er mer flytende. Innenfor disse rammene er det domstolene som utmåler straffen. Den viktigste veiledningen ved straffeutmålingen får dommeren gjennom straffeutmålingstradisjonen.⁴⁵ Gjennom praksis foreligger det ofte et straffenivå for bestemte type straffbare handlinger dersom de stort sett sanksjoneres med samme eller tilnærmet samme straff av Høyesterett. Inntil rettsmiddelsystemet ble revidert i 1993 var Høyesterett ankeinstans for utmåling av straff også ved dommer fra tingretten. Dette har ført til at Høyesterett har en meget sterk og unik stilling som retningsviser for underordnede domstoler sett i europeisk sammenheng. Selv om lagmannsrettene etter revideringen har fått et større ansvar, da de er førsteinstans for anke ved utmåling av straff i dag, vil de også ved utmålingen se hen til hvordan Høyesterett har utmålt lignende saker.⁴⁶ Praksisen fra Høyesterett er like bindende på dette området som når det gjelder avgjørelser med hensyn til hvordan straffebestemmelser skal tolkes. Dette er med på å begrense den frihet som de vide strafferammene ofte gir for dommere. Det er også Høyesterett som selv har ansvaret for å justere straffenivået fra tid til annen. Dette gjøres ved at Høyesterett selv avgjør hvilke forhold som er relevante og hvilken vekt disse skal tillegges innenfor lovens strafferammer.⁴⁷

Et eksempel på kursjustering av Høyesterett i forhold til narkotikasaker er Rt. 1996 s.1726 hvor saken gjaldt befatning med ca. 2 kilo kokain. Høyesterett kom på grunnlag av sakkyn- digvurdering fra FHI til at straffen for befatning med kokain bør legges omtrent på det nivå som er lagt for befatning med samme kvantum amfetamin. Det ble av førstevoterende understreket at dette innebærer en markert endring i forhold til Høyesteretts praksis i kokain-saker til nå.

---

⁴³ Ståle Eskeland s.421-467

⁴⁴ (se kap. 4.2.2 og 4.2.3).

⁴⁵ Andenæs alminnelig strafferett s. 457

⁴⁶ Andenæs straffeprosess s.528.

⁴⁷ Ståle ekseland s421-467

Et annet eksempel på kursjustering av Høyesterett er Rt.2004 s.759. Saken gjaldt straffutmåling hovedsakelig for erverv og omsetning av 8,2 kg hasj, jf. straffeloven § 162 første og annet ledd, jf. femte ledd. Førstevoterende uttalte her: «Etter mitt syn er det grunn til å gjennomføre ei varsam justering av det straffenivået for hasj som har vore gjeldande i praksis til no».

I den nye straffeloven av 2005 (ikke trådt i kraft)⁴⁸ er det tatt inn to generelle bestemmelser om straffutmålingen, se §§ 77 og 78. Bestemmelsene sier hva som henholdsvis skal ses på som skjerpene og formildende omstendigheter. Det følger imidlertid av forarbeidene til loven at de i all hovedsak kodifiserer gjeldende rett og at de ikke har hatt som formål å endre straffutmålingspraksis.⁴⁹

I det følgende vil jeg gå gjennom overordnede hensyn og prinsipper bak utmålingen av straffen i norsk rett. Det vil først gjøres rede for de overordnede hensyn og prinsipper, disse er relevante siden de er en del av begrunnelsen for å straffe overhodet.

Det vil videre redegjøres for de spesielle hensyn som domstolene legger vekt på ved utmålingen av straff i narkotikasaker. Her vil det kort redegjøres for problemstillingene domstolene møter ved utmålingen av straff av nye stoffer uten allerede etablert straffutmålingstradisjon, og hvordan domstolene i praksis har valgt å vurdere disse stoffene.

Videre vil jeg ta for meg momenter Høyesterett typisk legger vekt på ved utmålingen av narkotikasaker og samtidig forsøke å vise til de overordnede hensynene og prinsippenes betydning ved vektleggingen av disse. Denne delen vil deles inn i straffeskjerpene momenter og straffenedsettende momenter. Her vil subjektive trekk ved tiltalte være momenter ved utmålingen av straff. Det kan gjelde tiltaltes alder, intellektuelle utrustning, utdanning, forholdet til rusmidler, kriminell atferd, rolle i straffeforholdet etc.

---

⁴⁸ Lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28.

⁴⁹ jf. Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.1 s. 268 andre spalte

4.3 Overordnede hensyn og prinsipper

4.3.1 Allmennpreventive hensyn

En allmennpreventiv virkning er nådd i den utstrekning borgerne på grunn av straffe trusselen avholder seg fra den lovstridige handling. Den allmennpreventive virkning avhenger av to ting nemlig straffens strenghet og av oppdagelsesrisikoens størrelse.⁵⁰ Allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende i forholdet til straffeutmålingen i narkotikasaker. Dette er noe av bakgrunnen for de strenge strafferammene i norsk rett. Det er et stort fortjeneste- og samfunnsskadelig potensial forbundet med narkotikahandelen, og meningen med de strenge strafferammene er at de skal gi en allmennpreventiv effekt ved at borgerne vet at de risikerer lovens strengeste straff.⁵¹ Lovgiver har også bestemt at det klare utgangspunkt skal være straff i form av fengsel ved narkotikaforbrytelser etter § 162.⁵²

4.3.2 Individualpreventive hensyn

Den individualpreventive virkning er straffens evne til å påvirke lovbrøyer til ikke å begå nye straffbare handlinger. I første omgang siktes det til virkning for den som selv blir straffet, slik at likhetsprinsippet blir underordnet. Flere retts sosiologiske undersøkelser har vist at individualpreventive virkninger ikke har den effekten en tidligere har trodd. Undersøkelser har vist at fangene ofte er mindre skikket til å tilpasse seg samfunnet igjen etter lengre fengselsstraffer enn de var før soningstiden.⁵³

Det er mindre vanlig at dommeren viser til individualpreventive hensyn ved utmålingen av straffen enn allmennpreventive hensyn. Men det forekommer at en dommer viser til individualpreventive hensyn ved utmåling av straff i narkotikasaker ved mer komplekse eller spesielle tilfeller hvor tiltalte ofte er i en rehabiliteringssituasjon. Fellelse etter strl. § 162 innebærer imidlertid en så vidt alvorlig forbrytelse at de generalpreventive hensyn her ofte får større tyngde. Det såkalte "resosialiseringssynspunkt" må i større grad stå tilbake⁵⁴. Et eksempel på

---

⁵⁰ Andenæs alminnelig strafferett s.87

⁵¹ Ot.Prp.Nr.23 (1983-84) pnkt.3.5.2

⁵² Ot.Prp.Nr.23 (1983-84) pnkt.3.5.2

⁵³ Mathiesen, Thomas, en innføring i retts sosiologi s.47-54

⁵⁴ NOU 1982: 25

en sak hvor Høyesterett allikevel har valgt å bruke individualpreventive hensyn er Rt.2011 s.695 hvor tiltalte hadde oppbevart ca. 2 kilo amfetamin. Høyesterett la her vekt på at tiltalte var i en rehabiliteringssituasjon, at hun hadde kuttet narkotikabruk, at hun hadde en perifer rolle i saken samt at hun ikke var tidligere straffedømt. Resultatet ble at tiltalte ble idømt samfunnsstraff.

4.3.3 Straffverdighetshensyn

Når lovgiver har valgt å kriminalisere enhver ulovlig befatning med narkotika er det ut fra samfunnsnyttebetraktninger, da man ser på et narkotikafritt samfunn som det mest optimale og velfungerende. Med straffverdighet mener man grad av bebreidelse hos tiltalte. I narkotikasaker etter strl.§162 har vi sett at straffenivået og strafferammene generelt er strengere sammenlignet med andre nordiske land, og at lovgiver har tatt det standpunkt å sette straffen til fengselsstraff. Dette har sammenheng med at man ser på narkotikaforbrytelsen som meget straffverdig.

4.3.4 Forholdsmessighetsprinsippet

Forholdsmessighetsprinsippet går ut på at straffen skal stå i et rimelig forhold til handlingens straffverdighet. Det er ikke ofte at Høyesterett begrunner utmålingen med direkte med hensyn til dette prinsippet, men ofte vil det være en del av begrunnelsen.⁵⁵ Prinsippet har også sin grobunn i den alminnelige rettsfølelse hos befolkningen. Ståle Eskeland mener de høye strafferammene og de høye straffene i narkotikasaker bryter med forholdsmessighetsprinsippet, da straffene ikke lenger står i rimelig forhold til straffverdigheten.⁵⁶

4.3.5 Likhetsprinsippet

Etter dette prinsippet skal like saker resultere i samme straffutmåling. Den straff lovbrøyer blir påført, skal stå i et rimelig forhold til hva andre lovbrøyer blir påført. Hensynet til proporsjo-

---

⁵⁵ Eskeland s.463

⁵⁶ Eskeland s.60

nalitet skal ha betydning for straffnivået.⁵⁷ Mye av tanken bak prinsippet bygger på at borgerne i et samfunn er likeverdige og derfor skal straffes likt for like tilfeller. Dette prinsippet er problematisk, noe jeg vil komme mer tilbake til i kapittel 5, da det er vanskelig for domstolene å avgjøre hva som er like saker og hva som ikke er det. Problemet blir synlig når forskjellige lovbrøtere har begått eksakt samme lovbrudd; skal domstolene i disse tilfellene utmåle begge sakene likt? Ofte vil dommeren komme til forskjellige resultater i slike tilfeller da subjektive forhold kan være straffenedsettende eller straffeskjerpene.

I narkotikasaker viser ofte domstolene til lignende Høyesterettsavgjørelser som en standard for utmålingen. I Rt.2005 s.406 gjaldt saken straffeutmåling for overtredelse av strl.§162,1.ledd jf. 5.ledd hvor saken gjaldt befatning med et større parti amfetamin, uttalte Høyesterett følgende:

«Det dreier seg om befatning med et forholdsvis stort parti narkotika. På bakgrunn av dommen i Rt. 2002 s1591 vil jeg anta at straffen for oppbevaring av et parti amfetamin i denne størrelsesorden i utgangspunktet ville måtte ligge på fengsel i rundt 3 år.»

Selv om Høyesterett utmålte straffen annerledes enn utgangspunktet da det forelå individualpreventive hensyn som var formildende, tok Høyesterett utgangspunkt i likhetsprinsippet og det etablerte straffnivået.

4.4 Spesielt om straffeutmåling ved narkotikaforbrytelser etter strl. § 162

4.4.1 Generelt

Selv om strl.§ 162 har relativt vide strafferammer sammenlignet med de andre nordiske landene vil ikke disse i seg selv si mye om det generelle straffnivået vi har i forhold til narkotikasaker generelt. Den fastsetter bare maksimums- og minimumsrammene ved befatning med narkotika

---

⁵⁷ Strandbakken, Asbjørn og Matningsdal, Magnus: 2004 , straffnivå og straffeteorier i norsk strafferett

I narkotikasaker har det etter Høyesteretts praksis utviklet seg andre og mer spesielle hensyn i tillegg til de generelle utmålingshensyn. I forholdet til straffenivået for slike forbrytelser har det vært en jevn stigning helt siden narkotikalovgivningen ble innført. Her er momentene stofftype, kvantum og overtredelsens karakter sentrale både ved subsumsjonen (se kapittel 3) og ved straffeutmålingen. I Rt. 1996 s.1016 utaler første voterende at det «ved narkotikaforbrytelser skal foretas en skjønsmessig omregning fra det beløp domfelte har tjent til art og mengde av stoff som forbrytelsen gjelder».

Det legges videre vekt på andre særlige forhold som avviker fra det normale i slike saker. Dette kan være om stoffet har særlig høy eller lav renhetsgrad, men her har Høyesterett vært varsom, i Rt. 1988 s.314 uttalte førstevoterende: «renhetsgraden kan ikke gi seg noe forholds- messig utslag, fordi spredningsfaren og skademulighetene kan være like store også om stoffet er av mindre god kvalitet». Høyesterett har imidlertid i senere avgjørelser lagt større vekt på renhetsgraden, spesielt ved besittelse av større partier amfetaminer da dette ofte vil regulere prisen og potensiale på inntjeningen av partiet. Videre vil handlinger som har et særlig profesjonelt eller organisert preg gi grunnlag for strengere reaksjon enn handlinger som er mer tilfeldige og uorganiserte. Høyesterett har i flere saker lagt vekt på som en skjerpende omstendighet at handlingen er begrunnet i profittmotiv. Praksis viser også at Høyesterett har lagt vekt på hva slags type befatning tiltalte har hatt med stoffet. Dette vil ofte bevismessig avgjøre hva slags rolle tiltalte har hatt i saken.

4.4.2 Omregningsregler ved utmåling av nye syntetiske stoffer og derivater

Domstolen har ved utmålingen av straff etter strl.§162 utformet nærmest rene taksttabeller for utmålingen av straff. Finn Haugen har antatt at det kan stilles følgende forholdstall for kvantum av noen av de vanligste stoffene som gir tilnærmet lik straff:

Heroin	1
Kokain	2
Amfetamin	5
Hasj	100 ⁵⁸

---

⁵⁸ Andenæs alminnelig strafferett s. 458

Selv om de tradisjonelle stoffene dominerer i narkotikamarkedet, dukker det stadig opp beslag med nye stoffer. Hva som til enhver tid skal regnes som narkotika bestemmes i Norge av Sosialdepartementet⁵⁹ som i medhold av legemiddeloven § 22 utgir forskrift om dette (narkotikalistene). at en rekke stoffer som ikke står oppført på denne listen, kommer inn under lovgivningen gjennom § 2 i Forskriftene. Denne paragraf sier at også derivater, mulige isomere, estere og etere av de i listen oppførte stoffer, også skal regnes som narkotika. Et eksempel på et slikt stoff er Fenproporex som er et derivat av amfetamin, og brytes raskt ned til bl.a. amfetamin i kroppen. Fenproporex står ikke ved navns nevning i narkotikalistene, men skal således like fullt regnes som et narkotikum etter forskriften.⁶⁰

Domstolene har i saker som gjelder stoffer uten en etablert straffeutmålingstradisjon, benyttet seg av andre hjelpemidler enn rettspraksis for å kunne fastsette straffenivået for det aktuelle stoffet. Dette har domstolene løst dette ved å sammenligne det nye stoffet med stoffer som har en etablert straffeutmålingstradisjon og har da etter en ”samlet skjønnsmessig vurdering”, jfr. Blant annet Rt. 2005 s. 1473 kommet frem til straffenivået for det nye stoffet. Hvilket stoff det besluttes å sammenligne det nye stoffet med vil være et stoff som har tilsvarende eller lignende farepotensiale og virkning.

Ved denne vurderingen har domstolen i størst grad lagt vekt på stoffets farlighetsgrad og virkninger av stoffet.

- Stoffets farlighetspotensiale

Med farepotensiale forstås faregrad for brukeren selv, ved f. eks sjanser for overdose, hvor potent stoffet er, hvor avhengighetsskapende stoffet er etc. men også faregrad for omgivelsene.

- Stoffets virkninger

---

⁵⁹ Se kapittel 3.2.1.1

⁶⁰ NOU 1982: 25 ”Narkotikalovbrudd, ran og heleri”

Stoffets særlige virkninger knytter seg til stoffets egenskaper, og hvorvidt stoffet er sentralstimulerende, hallusinogene, bedøvende ol. Det knytter seg også til om stoffet påvirker andre deler av kroppen, som hjerte lunge hjerne etc.

Vurderingen av det enkelte stoffs faregrad skje basert på den til enhver tid tilgjengelige fagkunnskap.

I LG-2012-196992 ble det sentralstimulerende stoffet PMMA sammenlignet med amfetamin/metamfetamin ved utmålingen av straffen, selv om stoffet er langt mer giftig. Lagmannsretten mente at ”det ved vurderingen av PMMA i straffeutmålings sammenheng må legges avgjørende vekt på stoffets giftighet og skadelige karakter. At stoffet gir færre rusdoser enn tilsvarende mengde amfetamin/metamfetamin kan ikke være avgjørende”.

Stoffet ble av lagmannsretten sammenlignet med amfetaminer i stedet for det mildere stoffet hasj, som var anført. Det ble lagt avgjørende vekt på stoffets giftighet og skadelige karakter. Selv om det ikke helt er sammenlignbart med amfetamin/metamfetamin da det er toksiske forskjeller. Lagmannsretten begrunnet så sammenligningen med: «Hvis stoffet bedømmes mildere enn amfetamin/metamfetamin, vil det kunne øke innførselen og dermed spredningen av stoffet».

Dommen viser at retten legger vekt på momentene farlighetsgrad og virkninger spesielt når den etablerer straffenivået for et nytt stoff.

I en nylig dom avsagt av Høyesterett (HR-2014-00739-A) som blant annet gjaldt straffeutmåling ved befatning med PMMA, drøftet Høyesterett særlig spørsmål knyttet til straffenivået for dette stoffet. Også her ble det sentralstimulerende stoffet PMMA sammenlignet med amfetamin ved utmålingen av straffen. Etter grundig å ha vurdert sakkyndiges uttalelser om virkningene av stoffet, tok Høyesterett utgangspunkt i at straffenivået for nye stoffer må først og fastsettes etter farlighetsgraden og at det er vanlig å se hen til andre stoffer.

Høyesterett uttalte imidlertid: “sammenligningen med andre stoffer er ikke mer enn et utgangspunkt for fastsettelsen av straffenivået. Det er særlig grunn til å merke seg at formålet ikke er å komme til en *matematisk fasit*, at nivået må speile den faren ved bruk og at det nye stoffets særlige *skadevirkninger og skadepotensiale* må fanges opp”.⁶¹

---

⁶¹ Se HR-2014-00739-A premiss 22

4.5 Den konkrete utmålingen

Dommeren må, når han skal utmåle straffen i den enkelte sak ta hensyn til flere forhold. Strafferammen setter yttergrensene for straffen, mens straffeutmålingstradisjonen gir veiledning for det generelle straffenivået. Fra dette utgangspunktet må dommeren vurdere hva slags formildende og skjerpende omstendigheter som foreligger før straffen i den aktuelle saken blir utmålt.

I narkotikasaker om kjente narkotiske stoffer foreligger det et straffenivå som er etablert som domstolen kan ta utgangspunkt i når den utmåler straffen. Når domstolene skal avgjøre straffespørsmålet i slike saker vil den som regel fastslå straffenivået for befatning med det aktuelle stoffet for så å se hen til om det foreligger omstendigheter som kan trekke straffen i skjerpende eller formildende retning.

I det følgende vil jeg ta for meg momenter som Høyesterett oftest legger vekt på ved utmålingen av straff i amfetamin og metamfetamin saker. Disse vil bli delt opp i momenter som trekker i retning av å skjerpe straffen og momenter som trekker i retning av å være formildende. Oppregningen er ikke uttømmende, men jeg vil forsøke å ta for meg de momentene som oftest går igjen i amfetamin og metamfetamin saker. Jeg har valgt kun å ta med momenter som domstolene legger vekt på i utmålingen av straffen i saker som omhandler befatning med over 100 gram amfetamin/metamfetamin. Slik at utmålingen vil vurderes etter strl.§162 annet ledd. Noen av eksemplene fra rettspraksis vil være fra større beslag, dette for å illustrere momentets betydning i større grad.

4.5.1 Skjerpende momenter

4.5.1.1 Tiltaltes rolle

Domstolene legger ved utmålingen ofte stor vekt på tiltaltes rolle ved «overtredelsens karakter». Jo mer sentral rolle tiltalte har hatt ved forbrytelsen jo mer taler det for å skjerpe straffen.

Det følger av sikker praksis at for eksempel behandles en kurer gjennomgående mildere enn for eksempel mottakeren av narkotikapartiet.

Et illustrerende eksempel er Rt.2010 s279. Saken gjaldt straffutmåling for seks personers innførsel av 112 kilo amfetamin. De seks tiltalte hadde forskjellige roller ved innførelsen.

Høyesterett la vekt på at «ut fra de siste års høyesterettspraksis vil utgangspunktet ved domfellelse for befatning med 112 kilo amfetamin måtte ligge opp mot fengsel i 15 år.. Straffen må deretter justeres ut fra de domfeltes ulike roller».

Ved utmålingen vil domstolene ofte legge vekt på hvor i omsetningskjeden tiltalte befinner seg. Jo høyere opp på skalaen tiltalte befinner seg jo mer staffverdigg vil hans handling være. En meget beskjeden rolle hos tiltalte trekkes i formildende retning

4.5.1.2 Organisert kriminalitet

I lov av 4. juli 2003 nr.78 fikk straffeloven en ny bestemmelse om organisert kriminalitet, denne forhøyet strafferammen til det dobbelte, men ikke mer enn 5 års fengsel, dersom handlingen er «utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe». Denne bestemmelsen går også under navnet mafiaparagrafen.

Forarbeidene poengterer at det ikke medfører noen plikt for domstolene å skjerpe straffen, men at det skal foretas en rimelighetsvurdering på det konkrete tilfelle. Om straffen skal skjerpes, vil spesielt bero på hvilken rolle den siktede har hatt i den organiserte kriminelle gruppen.

4.5.1.3 Profittmotiv

Hvor handlingen er profittmotivert sees dette på som et skjerpende moment ved utmålingen. En profittmotivert handling vil være i motsetning til «eget bruk». Hvor tiltalte selv ikke er misbruker trekkes dette i retning av at han har hatt profittmotiv, dette kommer klart frem i Rt. 2002 s. 1372, hvor førstvoterende uttaler at «det må også tillegges vekt at tiltalte selv ikke bruker narkotika og således har handlet med rent profittmotiv». I de fleste tilfeller ved større befatning med narkotika etter strl.§ 162, annet- og tredje ledd vil tiltalte uansett ikke bli trodd på at stoffet var til eget bruk, her vil som regel retten konkludere med at tiltalte hadde profitt-

motiv. Ved vurderingen har Høyesterett ofte lagt vekt på utsikten tiltalte har hatt til fortjeneste. Dette momentet må sees i sammenheng med tiltaltes rolle.

4.5.1.4 Gjentakelse

Etter strl. §61 første ledd heves strafferammene til det dobbelte dersom gjerningspersonen tidligere er dømt for en handling av «samme art». Annet ledd oppstiller flere kumulative vilkår for at regelen skal komme til anvendelse.

Selv om vilkårene for en hevet strafferamme etter strl. §61 er oppfylt, skal det i henhold til Høyesterettspraksis foretas en konkret vurdering av om det skal ha betydning for straffeutmålingen. Det er verdt å merke seg at selv om strafferammene dobles, vil ikke dette innebære at straffen også dobles.

Er domfelte tidligere straffet, vil det stort sett være en skjerpende omstendighet, selv om vilkårene for å heve den øvre strafferamme på grunn av gjentakelse etter strl.§ 61 ikke foreligger. Også straffbare forhold som ikke har ført til strafferettslige reaksjoner kan tas i betraktning, se Rt.1984 s.550.

4.5.1.5 Konkurrens

Konkurrens er sammenstøt av flere straffbare handlinger som kommer til pådømmelse i samme sak, eller når det foreligger brudd på flere straffebud i samme handling. Dette er henholdsvis realkonkurrens og idealkonkurrens. I det følgende vil kun idealkonkurrens behandles.

Lovgiver har i strl.§62 bestemt å skjerpe straffen i slike tilfeller. Etter bestemmelsens første ledd skal straffen være strengere enn høyeste minstestrafen i de enkelte straffebud. Minstestrafen ved strl.§162 tredje ledd, første punktum er 3 års fengsel, dette innebærer at ved konkurrens tilfelle skal straffen etter strl. §62 være høyere enn 3 års fengsel.

Som vist tidligere i avhandlingen er de forskjellige befatningsalternativene likestilt i strl.§ 162 første ledd. Ved konkurrens blir ofte de forskjellige befatningsalternativene behandlet som atskilte forhold av domstolene slik at strafferammen forhøyes. Her vil domstolene gjøre en

konkret vurdering av om det er naturlig og hensiktsmessig å se forholdet som et sammenhengende forhold eller atskilte forhold.

4.5.1.6 Øvrig

Her vil salg av narkotika til særlig utsatte gruppe sees på som et skjerpene moment. Særlig utsatte er kan være innsatte ved fengsler eller skoleelever og mindreårige.

Et annet skjerpene moment er om tiltalte har brukt sin eller andres spesielle stilling til omsetning av narkotika. Et eksempel på dette er Rt.1995 s.471 den såkalte «stuerdommen». Saken gjaldt Stuer på en flyplass som medvirket til ulovlig innførsel av narkotika. At tiltalte var kjent med rutinene på flyplassen og de muligheter som der forelå for å gjennomføre innsmuglingen på en måte som fullstendig satte tollvesenets kontroll ut av spillet. Ble sett på som et av flere skjerpene momenter.

Som nevnt tidligere vil styrkegraden få være et moment i utmålingen av straffen. Når det kommer inn som et skjerpene moment er det som oftest vesentlig høyere enn gjennomsnittlig styrkegrad.

4.5.2 Formildende momenter

4.5.2.1 Personlig bruk

Når oppbevaring av stoffet er ment for eget bruk har praksis gått i retning av å bedømme forholdet mildere enn ved kjøp med sikte på videresalg, selv om forholdet for så vidt subsumeres under strl.§162.

Men når det kommer til større kvanta amfetaminer som vi har her for øye, skal det mye til før domstolen legger dette til grunn. Enkelte ganger har domstolene lagt til grunn tiltaltes forklaring om at større mengder narkotika har vært til eget bruk uten at det konkret har ført til noen straffenedsettelse Se Rt.2013 s.630 hvor Høyesterett forklarte dette med at er «oppbevaring av en slik mengde narkotika uansett forbundet med spredningsfare. Eller Rt.2006 s.46 hvor førstevoterende uttalte: «At A selv var misbruker, og at salget har skjedd for å finansiere eget misbruk og tidligere narkotikagjeld, kan etter mitt syn ikke få særlig betydning i en sak som dette.»

4.5.2.2 Rehabiliteringssituasjon

Spørsmålet om rehabilitering som en formildende omstendighet har i størst grad vært knyttet til bruk av samfunnsstraff i stedet for fengsel.

Ved grovere narkotikaforbrytelse som er temaet i avhandlingen følger det av rettspraksis at utgangspunktet er ubetinget straff i fengsel.

Domstolene har imidlertid ved flere avgjørelser fraveket dette utgangspunktet.⁶²

4.5.2.3 Tilståelse

Forhold hvor tiltalte har avgitt en uforbeholden tilståelse reguleres av strl.§59 annet ledd. Retten skal ved utmålingen ta dette i betraktning.

Bestemmelsen er generell og gjelder uavhengig av hvilket straffebed som er overtrådt, og uansett hvor grov overtredelsen er.

Bestemmelsen er viktig i oppklaringen av organiserte narkotikasaker, da tiltaltes samarbeid ofte kan lede til oppklaring av saken.

Bestemmelsen gir ikke siktede krav på redusert straff som følge av tilståelse. Hvorvidt straffen skal reduseres, og hvor stor reduksjonen eventuelt skal være, må avgjøres konkret. Det sies også i forarbeidene at «betydningen av tilståelse vil avhenge av forbrytelsens karakter, men også en rekke andre forhold av både generell og konkret karakter, vil måtte trekkes inn i vurderingen».⁶³

4.5.2.4 Øvrig

Oppregningen er som tidligere påpekt ikke uttømmende, slik at også andre formildende omstendigheter blir påberopt.

I flere saker er det i formildende retning lagt vekt på lang tidsforløp mellom tiltale og dom.

---

⁶² Se blant annet Rt.2011 s.695

⁶³ Ot.prp.nr.81 (1999-2000) punkt. 6.1

I LB-2009-189336 som gjaldt medvirkning til oppbevaring av 683 gram hasj. Lagmannsretten mente at «den lange tiden som har gått må medføre at straffen settes noe ned i forhold til utgangspunktet og at den i sin helhet bør gjøres betinget».

Her vil også domstolene føle seg forpliktet av EMK art.5 nr.3, da det kan føre til konvensjonsbrudd når slike omstendigheter foreligger og ikke blir lagt vekt på av domstolene

Om tiltalte ikke tidligere er domfelt kan dette være en formildende omstendighet, ved valg av straffereaksjon, men domstolene vil vanligvis ikke legge altfor stor vekt på dette momentet ved grovere lovbrudd.

Tiltaltes dårlige helse har av domstolene blitt brukt som en formildende omstendighet både ved utmålingen av fengselsstraffen og ved vurderingen av straffeform.

Som tidligere påpekt i avhandlingen vil en formildende omstendighet være at stoffet har særlig lavt styrkegradgrad. Dette vil domstolen legge vekt på kun i tilfeller hvor renhetsgraden er vesentlig lavere enn gjennomsnittlig styrkegrad.

5 ANALYSE

5.1 Valg av metode og begrunnelse

I det følgende vil jeg foreta en analyse av dommer hvor tiltalte har hatt befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin. Formålet med analysen er å finne ut hvordan domstolene utmåler straff ved befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin.

Dersom man ønsker å undersøke og sammenligne straffeutmålingspraksis må dette hovedsakelig gjøres med dommer som rettskilde. Problemet med å sammenligne dommer er at det er svært vanskelig å sammenligne dommer fordi ingen saker er like, det vil som vist ovenfor alltid være momenter ved dommene som gjør at de vil bedømmes ulikt når det kommer til utmåling av straffen. Fremgangsmåten jeg velger å bruke i dette kapittelet er at jeg inndeler dommene i grove kriterier. Dette vil innebære en viss forenkling av virkeligheten. Grunnen til at denne metoden likevel velges er at det vil gi en viss veiledning og ha en viss verdi samt gi en indikasjon på hvordan domstolene har valgt å utmåle henholdsvis amfetamin-og metamfe-

taminsaker. Forhåpentligvis vil også resultatet gi en viss indikasjon på domstolenes måte å utmåle straff i slike saker. Det vil ikke bli foretatt en ren sammenligning mellom saker med kvanta og straff som parameter, da mange andre momenter kan være medvirkende faktorer ved straffeutmålingen. Det kan også være flere faktorer ved dommen som er av stor betydning for den konkrete straffeutmåling, men som ikke er av særlig interesse i forhold til problemstillingen i oppgaven. Jeg vil fortløpende knytte noen kommentarer til praksis, men vurderingen av straffenivået i forholdet mellom amfetamin- og metamfetaminsaker generelt vil gis i kapittel 6. Det må også tas et forbehold om at praksis kan være annerledes ved større eller mindre befatning enn det som fremkommer i analysen, da jeg har forsøkt å begrense analysen til befatning mellom 100-500 gram amfetaminer, som reguleres av strl. §162. annet ledd.

5.2 Nærmere om utvalgskriteriene

Ved å inndele dommene etter kriterier, har jeg kunnet velge dommer som passer til analysen. Det kanskje største problemet med en slik sammenligning i narkotikasaker er at en dom ofte inneholder flere forskjellige tiltalepunkter. Dette problemet er forsøkt løst ved at ved at det velges dommer der det ikke er flere tiltalepunkter, eller der de øvrige tiltalepunktene ikke er av stor betydning ved utmålingen. Ved enkelte dommer har jeg måttet vike fra dette kriteriet, dette vil fremkomme i de aktuelle dommene.

I kapittel 4.2.4 gikk jeg gjennom momenter som domstolene legger vekt på ved utmåling av strengere eller mildere straff. Det er i analysen, forsøkt så langt det lot seg gjøre å finne straffenivået domstolene mener er riktig i de konkrete sakene, før slike momenter ble lagt vekt på av domstolene. Formålet med analysen er jo først og fremst å finne ut hva slags straffenivå befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin ligger på, men samtidig vil dette også gi en viss pekepinn på hva domstolene legger vekt på ved utmålingen av straffen i de konkrete sakene. Det er ikke tatt med dommer hvor tiltalte er meget ung (under 21 år). Eller hvor domstolene har lagt vekt på om tiltalte er i en rehabiliteringssituasjon. Jeg har også valgt å fokusere på dommer hvor straff har vært ilagt i form av betinget fengsel, slik at andre reaksjonsformer som bot, inndragning, samfunnsstraff, forvaring eller betinget fengselsstraff er forsøkt utelatt. Videre har jeg lagt vekt på dommer hvor tiltalte tidligere er straffet, selv om det her vil være noen unntak. Det er ikke skilt mellom hva slags type befatning tiltalte har hatt med stoffet, slik at enhver befatning er tatt med, jeg har imidlertid forsøkt så langt det lot seg gjøre kun å ta med dommer som gjelder overdragelse siden dette er det loven egentlig tar sikte

på å ramme (se kapittel 3). Imidlertid sees oppbevaring av domstolen på som en forberedende handling til overdragelse, spesielt av større mengder narkotika, slik at disse vil likestilles, men som det vil fremkomme vil det være noen dommer hvor befatningen har vært innføring eller kjøp. Heller ikke er dommene skilt ut etter grad av skyld innen forsettet eller handlingens objektive grovhet.

Straffenivået i norsk rett styres og justeres av Høyesterett, av denne årsak har jeg forsøkt så langt som mulig å benytte Høyesterettsdommer, men for at utvalget i analysen skulle bli mest mulig sammenliknbar har jeg tatt med dommer fra lagmannsretten i flere av metamfetaminsakene, da det er få Høyesterettsdommer på området. Da de fleste sakene som kommer opp for Høyesterett gjelder grov narkotikaforbrytelse etter strl.§ 162 annet ledd, har jeg valgt de fleste dommer hvor tiltalte har hatt befatning med ca. 100 gram til ca. 500 med henholdsvis amfetamin og metamfetamin, slik at utmålingen vil vurderes etter strl.§162 annet ledd, hvor strafferammen er på 10 års fengsel.

En problemstilling som dukker opp ved en slik sammenlikning er at jo mer man forsøker å tvinge frem sammenliknbare dommer ved å sette opp strenge utvalgsriterier, jo mer viser det seg at det er store individuelle forskjeller mellom dommene.

5.3 Fremstillingen videre

Analysen har jeg valgt å dele i to, ved å skille amfetamin dommene i et eget kapittel og metamfetamin dommene i et eget kapittel. Jeg vil konsentrere meg om hva Høyesterett og lagmannsretten positivt uttaler seg om forskjellene på stoffene og straffenivå før de ser hen til skjerpende og formildende omstendigheter ved saken. Jeg vil også fortløpende knytte noen kommentarer til dommene. I siste del gjennomgår jeg analysen ved å trekke sammenligninger mellom del 1 og del 2, her vil det i det vesentlige foretas en sammenfatning av hvordan Høyesterett dømmer i slike saker.

5.4 Analysen

5.4.1 Amfetamindommer

5.4.1.1 Rt.2013 s.636

Saken gjaldt oppbevaring av 300 gram amfetamin med forholdsvis lav styrkegrad på 12 %. Politiet kom over stoffet ved ransaking hos en bekjent av tiltalte, mens tiltalte var på helgebeseøk og hadde stoffet med seg i en pose. Tiltalte var tidligere straffedømt.

Domstolen kom frem til at straffenivået for oppbevaring av 300 gram amfetamin ligger i utgangspunktet på 1 år og 8 måneder. Høyesterett la i formildende retning vekt på at stoffet hadde forholdsvis lav styrkegrad og at tiltalte hadde gitt en uforbeholden tilståelse.

Høyesterett fastsatte straffen til fengsel i 1 år og 2 måneder.

Høyesterett viser i dommen at de ved utmålingen av straffen ser hen på dommer i lignende saker for å fastslå straffenivået i den aktuelle sak. Det kan også med dommen fastslås at utmålingen i ikke er proporsjonal i henhold til kvantum og fengselsstraff.

5.4.1.2 Rt.2009 s.1045

Saken gjaldt straffutmåling for oppbevaring av 100 gram amfetamin, jf. strl § 162 første og andre ledd. Tiltalte var tidligere ikke domfelt for narkotikalovbrudd.

Førstvoterende uttalte at «Straffenivået for befatning med 100 gram amfetamin ligger på rundt ett års fengsel».

Domstolene la ved utmålingen vekt på at tiltalte har spilt en underordnet rolle i saken og ikke har hatt noe profittmotiv som formildende. Straffen ble fastsatt til fengsel i 8 måneder, hvorav 4 måneder ble gjort betinget.

5.4.1.3 Rt.2004 s.1969

Saken gjaldt kjøp av ca. 180 gram amfetamin, forsøk på erverv av ca. 100 gram heroin og bruk av amfetamin. Tiltalte var tidligere straffedømt.

Retten la til grunn at straffnivået for en slik befatning normalt lå på fengsel i 4 år. Retten satte imidlertid straffen ned til fengsel i 3 år, da det var en formildende omstendighet at saken var ferdig etterforsket i 2001 men vedtak om tiltale ikke ble gjort før 2004.

Her har Høyesterett utmålt straffen for befatningen med amfetamin og heroin hver for seg, for så etter en samlet vurdering kommet til en felles straff. Dette fordi det er snakk om to vidt forskjellige stoffer som har forskjellig farlighetsgrad.

5.4.1.4 Rt.2009 s.807

Saken gjaldt straffutmåling for oppbevaring av ca.200 gram amfetamin. Begge tiltalte var imidlertid tidligere ustraffet.

Domstolen kom frem til at straffnivået for oppbevaring av 200 gram amfetamin ligger i utgangpunkt på 1 år og 6 måneder. Retten la i formildende retning vekt på at de tiltalte hadde avgitt en uforbeholden tilståelse. Videre ble det lagt vekt på at det var lang saksbehandlingstid, da det gikk 2 år fra siktelsen til tiltalebeslutningen ble tatt ut.

Høyesterett fastsatte straffen til 1 år og 2 måneder for begge tiltalte, hvorav 9 måneder ble gjort betinget.

5.4.1.5 Rt.2006 s.1118

Saken gjaldt oppbevaring av 328 gram amfetamin, 33 gram metamfetamin og 60 gram hasj, jf strl. § 162 første og annet ledd. Amfetaminen hadde lav styrkegrad på under 10 %. Tiltalte var tidligere domfelt for mindre forbrytelser.

Retten la ved utmålingen til grunn at amfetaminet i saken tilsvarer ca. 100 gram amfetamin av noenlunde normal renhetsgrad.

Retten la i formildende retning vekt på at tiltalte hadde avgitt en uforbeholden tilståelse og satte straffen til fengsel i 1 år.

5.4.1.6 Rt.2004 s.409

Saken gjaldt oppbevaring av 460 gram amfetamin i tillegg til mindre betydelige kvanta av blant annet hasj, rohypnol og heroinholdig stoffblanding. Det dominerende forhold ved straffutmålingen er oppbevaringen av ca. 460 gram amfetamin.

Høyesterett fant at straffnivået for selve forbrytelsen lå på omtrent to års fengsel. Imidlertid forelå det i saken flere formildende omstendigheter. Straffen ble satt til fengsel i ett år og seks måneder, hvorav ett år ble gjort betinget.

5.4.1.7 Rt.2010 s.1052

I Rt.2010 s.1152 som viser til den ovennevnte dom kom spørsmålet om styrkegrad mer på spissen. Saken gjaldt innførsel av 168,7 gram amfetamin med styrkegrad 1 % og 9,8 gram marihuana.

Domstolen omregnet amfetaminet til å tilsvare et parti på 4,5 gram med normal styrkegrad. Som nevnt i kap.4.2.2.2 følger det at for amfetamin er grensen mellom første og andre ledd fastlagt til befatning med ca. 50 gram. Dette ble brukt som et tungtveiende argument til å ned subsumere forholdet til strl.§162,1 ledd. Retten satte straffen til fengsel i 6 måneder.

Dommen er interessant fordi domstolen her ved hjelp av sakkyndige omregner selv hvor mye amfetamin med særlig lav styrkegrad vil utgjøre ved normal styrkegrad.

Det er også interessant at domstolen utmåler straffen for et forholdsvis stort kvantum så lavt, spesielt med tanke på at spredningspotensialet vil være like stort som ved forholdsvis gjennomsnittlig styrkegrad. Høyesterett har ikke satt noen eksakt grense for når det skal foretas korreksjon ved usedvanlig lav eller høy styrkegrad. Men tendensen er at avviket er markert fra gjennomsnittlige styrkegrad. Normal styrkegrad på amfetamin avhenger av beslaget fra år til år, men ligger normalt i intervallet 30-50 %.

5.4.1.8 Rt.2003 s.1156

I Rt.2003 s.1156 gjaldt saken straffutmåling for salg av totalt 1652,4 gram amfetamin med særlig lav styrkegrad. Tiltalte var tidligere domfelt for narkotikalovbrudd.

Det er befatning mellom 100 og 500 gram jeg skal fokusere analysen på men det er interessant at Domstolen la her avgjørende vekt ved utmålingen på den usedvanlig lave styrkegraden, som var på henholdsvis 6 % og 1 % for to omtrent like store partier. Videre ble det lagt vekt på at ikke engang stoffet med 6 % styrkegrad var egnet til injeksjon og stoffmengden tilsvarte omtrent 125 gram amfetamin med vanlig styrkegrad.

Da tiltalte hadde en dominerende rolle ved salget, satte domstolen straffen til fengsel i 1 år og 3 måneder.

5.4.2 Metamfetamindommer

5.4.2.1 Rt.2013 s.630

Saken gjaldt kjøp og oppbevaring av ca. 140 gram amfetamin. Hvorav 40 gram av det beslaglagte var amfetamin med lav styrkegrad på 7 %. Det resterende var ca. 100 gram metamfetamin med gjennomsnittlig styrkegrad.

Tiltalte anket over straffeutmålingen i saken som var fastsatt til 1 års fengsel. Høyesterett forkastet anken. Høyesterett slo fast at straffen for befatning med 100 gram amfetamin normalt straffes med rundt ett års ubetinget fengsel. Siden tiltalte hadde hatt befatning med rundt 150 gram måtte straffen ligge noe høyere, dette ble anslått til rundt 1 år og 4 måneder. Det ble i formildende retning lagt vekt på at tiltalte hadde avgitt en uforbeholden tilståelse og at 40 gram av beslaget lå markert under normal styrkegrad. Retten satte straffen til fengsel i et år.

Ved utmålingen skiller ikke Høyesterett mellom stoffene annet enn at de har forskjellig styrkegrad. Det er interessant å se at det blir vist til utmålingspraksis for å fastslå straffenivået for befatning med ca. 150 gram amfetamin selv om det dominerende forholdet er metamfetamin. Et annet poeng med dommen er at når tiltalte anfører at stoffet er ment kun for eget bruk, blir han trodd på dette punktet. Allikevel sier Høyesterett: «De 150 gram amfetamin som saken

gjelder, ble ervervet og oppbevart med sikte på eget bruk... men oppbevaring av en slik mengde narkotika uansett forbundet med spredningsfare».⁶⁴

5.4.2.2 Rt.2009 s.1371

Saken gjaldt straffutmålingen for to tilfeller av grove narkotikaforbrytelser ved salg og oppbevaring av 100 gram metamfetamin, i tillegg til ti mindre tilfeller av narkotikaforbrytelser som besto i kjøp og oppbevaring av mindre kvanta. Tiltalte var tidligere straffedømt.

Tiltalte var siktet for å ha hatt befatning med til sammen ca. 300 gram amfetamin og metamfetamin. Han ble i lagmannsretten dømt til fengsel i 1 år og 4 måneder.

Høyesterett dømte selv om «mengden og hans deltakelse i spredning av stoffet tilsier at det ut fra allmennpreventive hensyn som utgangspunkt skal reageres med ubetinget fengselsstraff» til 350 dager samfunnsstraff da en klar og sterk rehabiliteringssituasjon tilsa dette.

5.4.2.3 Rt.2009 s.1159

Saken gjaldt anke over straffutmåling ved overdragelse av 110 gram metamfetamin og falsk anklage, samt forsøk på erverv av 249,3 gram amfetamin og ett tilfelle av bruk av hasjisj.

Handlingen var begått i prøvetiden etter prøveløslatelse med en rest tid på ett år og 163 dager.

Høyesterett utmålte en fellesstraff med denne resttiden til fengsel i tre år og tre måneder, jf straffegjennomføringsloven § 45.

Førstvoterende påpekte i dommen at «vi har ikke noen tilsvarende opplysninger om metamfetamin er et farligere narkotisk stoff enn amfetamin.»⁶⁵

Utmålingen viste til praksis ved utmålingen av amfetamin og domstolen dømte deretter.

---

⁶⁴ Rt.2013. s. 630 premiss 19

⁶⁵ Rt. 2009 s. 1159 premiss 13

5.4.2.4 Rt.2007 s.583

Saken gjaldt lovanvendelsen ved bedrageri og heleri, straffutmåling for oppbevaring av blant annet metamfetamin, vinningsforbrytelser og en rekke andre straffbare forhold, samt utvidet inndragning av utbytte av straffbare handlinger. straffen ble samlet satt til ubetinget fengsel i 4 år og 6 måneder samt inndragning etter strl.§34a. Tiltalte var tidligere domfelt.

Tiltalte hadde oppbevart ca. 200 gram metamfetamin med en styrkegrad på 69 %. Domstolen la ved utmålingen vekt på at «metamfetamin antas å ha et større ruspotensiale enn amfetamin, og styrkegraden var klart høyere enn det som kan sies å være det vanligste. Disse forhold må hensyntas ved straffutmålingen.»

Dette er en av ytterst få dommer hvor Høyesterett synes å gjøre en forskjell på utmålingen av straffen mellom disse stoffene. Høyesterett viste i Rt. 2008 1495 til denne dommen. Det kan også virke som om Høyesterett senere har fraveket dette standpunktet, uten å redegjøre hvorfor.⁶⁶

5.4.2.5 LB 2013-167969

Saken gjaldt anke over straffeutmåling ved oppbevaring av 83,12 gram metamfetamin. Stoffet hadde en renhetsgrad på 98 %.

Domstolen la ved utmålingen vekt på at straffenivået ved befatning med 100 gram amfetamin lå på rundt et års fengsel, derfor burde befatning med 83 gram metamfetamin ved normal styrkegrad isolert sett utgjøre rundt 10 måneder fengsel. Videre ble det lagt vekt på at stoffet hadde særlig høy styrkegrad. Lagmannsretten utmålte straffen til fengsel i et år og to måneder.

Saken er spesiell av flere grunner. Det er her snakk om metamfetamin i fast form som isklump-liknende krystaller. Dette kalles vanligvis for crystal meth eller bare «ice» (kapittel 2.3). I tillegg har stoffet en meget høy renhetsgrad.

---

⁶⁶ Se mer i kapittel 7

Retten la vekt på at «83 gram metamfetamin med en styrkegrad som i dette tilfellet, utgjør en betydelig mengde brukerdoser narkotika og representerer således en stor spredningsfare».

Videre ble det også lagt vekt på at gateverdien på stoffet med så høy renhetsgrad utgjorde mellom 800-1200 kroner pr. gram i motsetning til amfetamin med gjennomsnittelig renhetsgrad som ligger på mellom 300-400 kroner per gram.

5.4.2.6 LB-2013-124932

Saken gjaldt blant annet innføring av metamfetamin som var det dominerende forholdet i tiltalen, tiltalte hadde fått en annen om å innføre ca. 200 gram metamfetamin til ham fra Tsjekkia til Norge. Metamfetaminen hadde en styrkegrad på 82 prosent.

Tiltalte anket over straffutmålingen i tingretten som var fastsatt til 1 år og 7 måneder fengsel. Lagmannsretten satte straffen ned til 1 år og 6 måneder. Ved utmålingen av straffen bygde lagmannsretten på tidligere Høyesterett praksis som omhandlet utmåling av amfetamin.

Videre ble det ved utmålingen lagt vekt på at kvantumet og styrkegraden innebærer en ikke ubetydelig spredningsfare.

Dommen viser at retten ikke alltid legger vekt på de faktiske forskjellene forskjellen mellom metamfetamin og amfetamin, selv når det er snakk om høy styrkegrad.

5.4.2.7 LB-2013-127112

Saken gjaldt straffutmåling for oppbevaring av 209 gram metamfetamin med gjennomsnittelig styrkegrad(33 %), 150 gram hasj og nesten 200 tabletter med alprozolam. Domstolene utmålte straffen isolert for hvert av tilfellene, før det etter en helhetsvurdering vurdering avsa en samlet straff. Tiltalte var ikke tidligere straffet.

Ved utmålingen av straffen for befatningen metamfetamin tok lagmannsretten utgangspunkt i tre dommer som Høyesterett avsa i 2013. alle tre dommene gjaldt befatning med amfetamin og ikke metamfetamin.

Domstolen kom frem til at straffnivået for oppbevaring av 200 gram metamfetamin ligger i utgangpunktet på 1 år og 6 måneder. Lagmannsretten forkastet, og straffen på 1 år og 4 måneder fengsel ble fastholdt.

Dommen viser at underrettene ved sin utmåling ofte tar utgangspunkt i Høyesteretts utmåling av amfetaminsaker, slik straffnivået blir tilnærmet likt. Grunnen til dette ligger i at det kommer flere amfetaminsaker opp for Høyesterett enn metamfetaminsaker.

5.4.2.8 LH-2012-070613

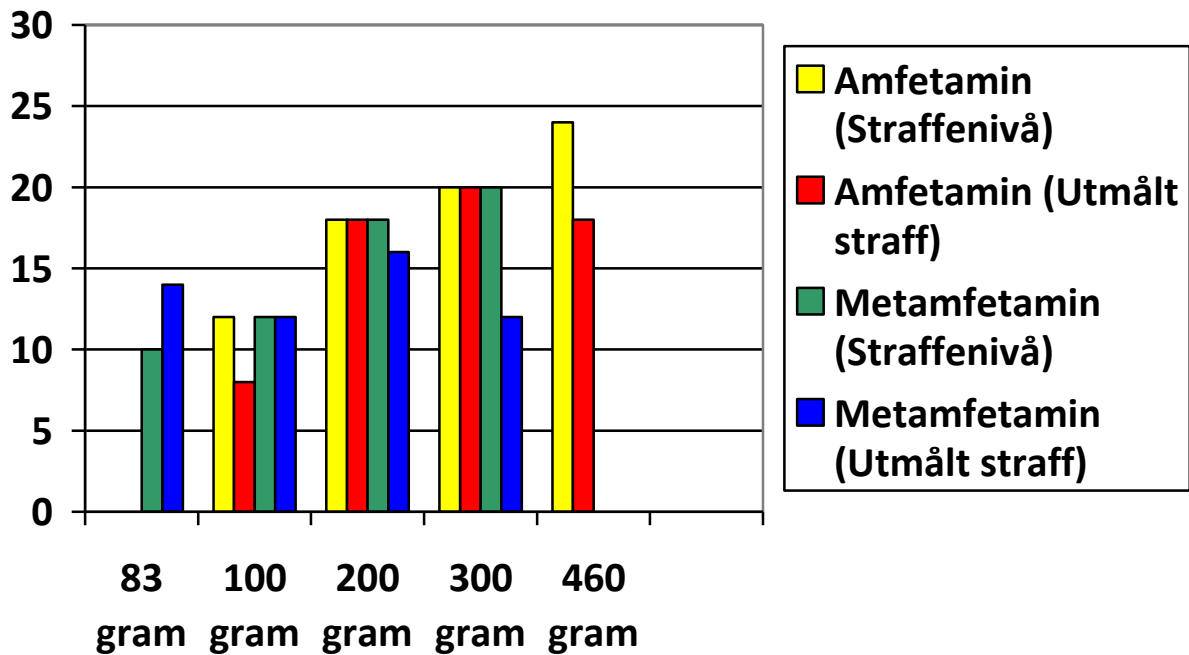
Saken gjaldt anke over straffutmåling hvor det dominerende forhold var kjøp av 900 gram amfetamin med gjennomsnittlig styrkegrad på 50 % samt kjøp av 1300 ecstasy tabletter. Tiltalte var tidligere straffet.

Tiltalte anket over straffutmålingen i tingretten som var fastsatt til 2 år og 7 måneder fengsel. Lagmannsretten satte straffen ned til 2 år og 3 måneder fengsel.

Aktor påpekte at de ca. 900 gram amfetamin som var omhandlet i saken var metamfetamin. Retten la imidlertid ikke vekt på dette ved straffutmålingen ved å vise til tidligere praksis fra Høyesterett da første voterende uttalte: «Dette får imidlertid ikke betydning for straffutmålingen idet Høyesterett har lagt til grunn samme straffnivå ved befatning av metamfetamin som ved amfetamin, se Rt-2002-1591».

6 OPPSUMMERING AV ANALYSEN

6.1 Diagram

I diagrammet over har jeg tatt med et utvalg av dommene fra analysen. Grunnen til at jeg kun har med et utvalg av dommene er for sammenlignings og fremstillingens skyld. Søylen viser straffenivået og de utmålte straffene for henholdsvis amfetamin og metamfetamin.

Diagrammet viser at straffenivået for befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin er lik i disse tilfellene (se grønt og gult felt).

Mens den utmålte straffen oftere spriker mellom tilfellene (se rødt og blått felt). Grunnen til dette er at det ofte vil foreligge skjerpene og formildende omstendigheter i de konkrete tilfellene (se kapittel 4.4.4 og 4.4.5).

6.2 Hva viser analysen

Som det fremgår av analysen (kapittel 5) utmåler domstolene ofte tilnærmet lik straff ved befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin, samtidig som straffenivået er likt. Forskjellene i utmålingen er ofte som vi har sett svært små og pleier å være tilfeldige utslag av andre omstendigheter enn stofftype i disse tilfellene, dette kan være formildende eller skjerp-

ende forhold ved handlingen eller forhold hos tiltalte. Når det kommer til særlig høy styrkegrad av metamfetamin kan det se ut til at domstolene gjør en forskjell på utmålingen ved å dømme disse tilfellene noe strengere. Det kan også se ut som om Høyesterett heller ikke er helt konsekvente i utmålingen da praksis enkelte steder ser ut til å sprike. Heller ikke er vurderingen av forskjellene mellom stoffene helt konsekvent. Et eksempel på dette er Rt. 2008 1495 hvor retten la vekt på i utmålingen av straffen at metamfetamin ga større ruspotensiale enn amfetamin og at dette måtte hensyntas i vurderingen ved utmålingen. Her viste også Høyesterett til nevnte Rt.2007 s. 583(se analyse), mens det i Rt.2009 s.1159 sies at man ikke har opplysninger om metamfetamin er et farligere narkotisk stoff enn amfetamin.

Dette fører videre til underrettene da igjen «garderer» seg ved ikke å gjøre noen forskjell på utmålingen. Et eksempel på dette er LB-2011-152780 hvor retten uttalte at befatning med metamfetamin bedømmes omtrent som amfetamin.

Et forhold som også tyder på at domstolene ikke gjør noen forskjell på befatning med amfetamin og metamfetamin er når tiltalte har hatt befatning med flere typer narkotiske stoffer ser domstolene på straffenivået for disse hver for seg før de utmåler en felles straff for forholdet. Mens når tiltalte hatt befatning med både amfetamin og metamfetamin, har Høyesterett ved utmålingen ikke skilt mellom stoffene og utmålt en samlet straff på hele forholdet.

Det kan virke som om Høyesterett generelt ikke skjelner mellom disse stoffene i utmålingen med mindre det ikke foreligger særegne omstendigheter ved stoffet, slik som høy styrkegrad eller andre særegne omstendigheter rundt handlingen.

Det er også interessant å se at domstolene ved utmålingen ikke legger noe særlig i hva slags type befatning tiltalte har hatt med stoffet ved større mengder, da slike mengder (over 100 gram) ofte er befattet med overdragelse for øye, unntaket er kanskje ved innføring hvor tiltalte har hatt en ren kurer rolle som dømmes noe mildere eller hvor det ikke har vært bevist at tiltalte har hatt kurer rolle ved innføringen dømmes dette noe strengere.

Analysen viser også at det ved markert avvik på styrkegrad fra det gjennomsnittelige på stoffet omregner domstolene dette ved ut fra «en skjønnsmessig vurdering, og ikke på grunnlag av en matematisk omregning»

6.3 Grunner til at straffnivået er tilnærmet likt

For å fastslå straffnivået på nye stoffer uten etablert praksis sammenligner ofte Høyesterett med straffnivået for allerede etablerte lignende stoffer.⁶⁷ Dette er en domstolskapt praksis hvor hverken loven eller andre rettskilder gir tilstrekkelig veiledning på bruk av metode ved en slik sammenligning.

Her vil det kort redegjøres for hva som kan være grunnlaget til at befatning med amfetamin og metamfetamin ofte fører til lik straffeutmåling og har tilnærmet lik straffnivå.

Metamfetamin ble kjent for det norske markedet noe senere enn amfetamin. Og har heller ikke vært like mye beslaglagt som amfetamin før det siste 10-året, hvor beslaget har tatt seg kraftig opp og vakt oppsikt både i norsk og europeisk målestokk. Høyesterett har i flere metamfetamin dommer vist til tidligere amfetamin dommer ved utmålingen av straffen, se blant annet Rt.2009 1159.

Det er i det hele tatt få dommer hvor Høyesterett eksplisitt skiller mellom amfetamin og metamfetamin ved utmålingen av straffen. Den dommen hvor Høyesterett klarest skiller mellom stoffene i utmålingen av straffen er Rt.2007 s. 583 hvor tiltalte blant var siktet for oppbevaring av 189,6 gram metamfetamin med en forholdsvis høy styrkegrad på 69 %. Her uttalte første voterende: «Metamfetamin antas å ha et større ruspotensiale enn amfetamin, og styrkegraden var klart høyere enn det som kan sies å være det vanligste. Disse forholdene må hensyn tas ved straffeutmålingen.»

Mye av grunnen til at Høyesterett så klart skiller mellom dommene her er at styrkegraden er forholdsvis høyere enn det som er gjennomsnittet for metamfetamin beslag generelt. Det kan også være en forklarende faktor at gjennomsnittlig styrkegrad på både beslaglagt amfetamin og metamfetamin lå tilnærmet på det samme nivået i 2006-2007.

En annen grunn til at straffnivået er tilnærmet likt kan være er at mye metamfetamin som selges på gata i Norge ofte selges som amfetamin eller blanding av begge deler. Slik at det ved overdragelsen ofte vil være ukjent for kjøper at han kjøper metamfetamin.

I brev av 19. november 2007 ga riksadvokaten enkelte retningslinjer for påtalepraksis ved befatning med metamfetamin. Her ble påtalemyndigheten anbefalt til å bedømme metamfetamin i alminnelighet på samme måte som amfetamin.

---

⁶⁷ Se kapittel 4.4.2 om omregningsmetodene

Riksadvokaten begrunnet dette med:

«Det synes vanskelig å påvise sikre, betydelige, forskjeller i farlighet mellom illegal amfetamin og illegal metamfetamin gjennom sammenligning av rusdoser, inntaksmåte, gjennomsnittlig styrkegrad, avhengighetsskapende virkning etc».

Videre begrunnet Riksadvokaten dette med at: «Rusvirkningen synes å være den samme for begge stoff. Det er opplyst at brukerne gjennomgående ikke vil kunne skille sikkert mellom dem».

Riksadvokaten vurderte at når stoffene er så vidt like tilsier retts tekniske hensyn at påtalemyndigheten behandler dem likt ved subsumsjonen.

Riksadvokaten vurderer også at selv om det i enkelte dommer har fremkommet antakelser om at metamfetamin har et større ruspotensiale enn amfetamin, bør påtalemyndigheten bedømme metamfetamin på samme måte som amfetamin da retts tekniske hensyn tilsier at stoffene blir behandlet likt.

7 RETTSPOLITISKE VURDERINGER

7.1 Bør forskjellene være større?

Vi har i analysen sett at utmålingen av straffen ved befatning med henholdsvis amfetamin og metamfetamin i utgangspunktet bedømmes tilnærmet eller helt likt.

De lege ferenda kan det være gode grunner for domstolene å utmåle straffen for befatning med metamfetamin noe strengere. I brev av 19. november 2007 fra Riksadvokaten ble påtalemyndigheten anbefalt å bedømme metamfetamin i alminnelighet på samme måte som amfetamin. Dette var begrunnet med at det var vanskelig å påvise faktiske og medisinske forskjeller mellom stoffene.

Kollisjonen oppstår da det er vitenskapelig bevist at det er en medisinsk forskjell mellom stoffene. Metamfetamin fremstår som mer fettløslig, vanskeligere å bryte ned og mer potent enn

amfetamin.⁶⁸ Dette fører til at sjansen for overdose vil være større for sluttbrukeren slik at også farepotensialet i stoffet er større enn ved amfetamin.

Selv om brukerne ikke sikkert vil kunne skille mellom amfetamin og metamfetamin, blir dette argumentet for tynt, da selv erfarne stoffbrukere også har store vanskeligheter med å skille mellom andre sentralstimulerende stoffer som har like virkninger, for eksempel vil det for en erfaren bruker i mange tilfeller være vanskelig å skille mellom kokain og amfetamin.⁶⁹

Det er også verdt å merke seg at prisen på metamfetamin ligger betydelig høyere enn amfetamin slik at inntjeningspotensialet og spredningspotensialet også er høyere. Spesielt vil inntjeningspotensialet være større for bakmenn som har innfører eller videreselger større mengder metamfetamin enn amfetamin, samtidig som disse ikke vil løpe noen større strafferisiko enn ved befatning med amfetamin.

En annen ting det er verdt å merke seg her at metamfetamin i fast form (crystal meth) er et stoff som lages i illegale laboratorier rundt om i Europa. For å forhindre at slike laboratorier skal få fotfeste i Norge, bør domstolene ved utmålingen vise at straffverdighetshensyn taler for at straffen bør dømmes strengere og ikke bare det ved faktum at stoffet har sterkere styrkegrad.

Riksadvokaten påpeker videre at: «Rusvirkningen synes å være den samme for begge stoff. Det er opplyst at brukerne gjennomgående ikke vil kunne skille sikkert mellom dem».

Selv om rusen er lik, er det medisinsk bevist at metamfetamin er mer potent enn amfetamin.⁷⁰

Dette fører til at brukeren vil merke rusen raskere og at rusen vil vare lenger enn ved amfetamin. Dette argumentet vil uansett ikke i stor grad gjøre seg gjeldende ved befatning med større mengder metamfetamin som er tema i oppgaven, da det vil være større inntjeningspotensialet for disse ved videresalg av metamfetamin enn amfetamin, samtidig som sjansen for overdose for brukeren vil være gjennomgående større.

Domstolene er uansett ikke bundet av påtalemyndighetens bedømming eller Riksadvokatens anbefaling av stoffet eller dets anførsel om straff i det konkrete tilfelle, slik at her kan Høyesterett selv justere kursen i utmålingen av straffen etter egen overbevisning.⁷¹

---

⁶⁸ Se kapittel 2

⁶⁹ Daria.no

⁷⁰ FHI

⁷¹ Se eksempelvis Rt. 1996 s.1726 og Rt.2004 s.759 i kapittel 4.2

Det kan i det hele virke som om domstolene ikke får klarlagt nok om forskjellene mellom stoffene av sakkyndige eksperter og for enkelthetens skyld behandler utmålingen av straffen likt mellom stoffene da påtalemyndigheten uansett ikke anfører noen strengere utmålt straff ved befatning med metamfetamin.

I kapittel 4.2.2 om omregningsregler ved utmåling av nye syntetiske stoffer ble det vist at det ved utmålingen av stoffet PMMA i lagmannsretten⁷² lagt vekt på stoffets giftighet og skadelige karakter. Lagmannsretten anførte her som tidligere nevnt at «Hvis stoffet bedømmes mildere enn amfetamin/metamfetamin, vil det kunne øke innførselen og dermed spredningen av stoffet».

De lege ferenda bør de samme argumentene gjelde forholdet mellom amfetamin og metamfetamin ved utmålingen. Høyesterett bør ved utmålingen av metamfetamin bruke samme omregningsmetode som brukes ved utmålingen av nye syntetiske stoffer, og dømme befatning med metamfetamin strengere. Selv om stoffenes virkninger er ganske like, viser avhandlingen at spesielt metamfetamins farlighetspotensiale er høyere enn amfetamin.⁷³

Også hensynene bak utmålingen av straff taler for at det bør være forskjell. For det første bør det ved befatning av metamfetamin være høyere grad av bebreidelse hos tiltalte. Dette hensynet gjør seg spesielt gjeldene ved større mengder av stoffet som er befattet med sikte på overdragelse da det er større farepotensiale knyttet til større mengder metamfetamin enn amfetamin.

Også allmennpreventive hensyn taler for å utmåle straffen strengere ved befatning med metamfetamin. Når kriminelle løper like stor strafferisiko ved befatning av stoffene, mens potensialet for inntjening er større ved befatning med metamfetamin, vil det være nærliggende å konkludere med at det er dette stoffet som velges med videresalg for øye.

Videre tilsier forholdsmessighetsprinsippet at straffen bør stå i rimelig forhold til handlingens straffverdighet. Når domstolene her har valgt å utmåle straffen likt mellom stoffene, sender dette et signal om handlingene er like straffverdige også ved befatning med større mengder av stoffene selv om forskjellene mellom stoffene er betydelige. Dette kan føre til at den alminnelige rettsfølelsen hos befolkningen blir svekket.

---

⁷² LG-2012-196992

⁷³ Se kapittel 4

7.2 Veien videre

SIRUS tall viser at metamfetamin stadig tar over det tidligere markedet for amfetamin, de siste årenes tall viser også at det er lite som tyder på at dette ikke vil fortsette.⁷⁴ Dersom trenden med metamfetamin fortsetter bør Høyesterett etterhvert vurdere å endre kurs ved utmålingen av straffen i metamfetaminsaker.

Det blir også av media rettet mer fokus mot metamfetamins skadevirkninger, da særlig det som blir omtalt som “crystal meth”, som er metamfetamin i fast form. I flere avisartikler blir det advart mot dette stoffets spesielle virkninger omtalt som «metmouth», hvor misbrukerne eldes fortere, tennene råtner og sår danner seg i hudoverflaten.⁷⁵ I rapporten «Den organiserte kriminaliteten i Norge», som fokuserer på trender og utfordringer i 2013 og 2014, skriver Kripos at det er avdekket tette bånd mellom vietnamesere i Norge og Tsjekkia, der slik metamfetaminproduksjon foregår.⁷⁶ Dette stoffet har fått fotfeste i Statene, hvor det i enkelte stater er blitt kartlagt omfattende nettverk med laboratorier og utsalg. Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har i prosjekt «Drugmon» studert kloakken i Oslo, viser at Oslo har 30 ganger så stort forbruk av metamfetamin som Stockholm. Spor av metamfetamin i kloakken og beslag av råstoffer til narkotikaproduksjon gjør at Kripos også mistenker at det lages metamfetamin i Norge.⁷⁷

Det interessante er at det i det siste har kommet noen saker opp for domstolene om «Crystal meth», men at det foreløpig ikke ser ut til at Høyesterett gjør noen særlig forskjell på utmålingen annet enn at det blir dømt noe strengere på grunn av stoffets særlig høye styrkegrad.⁷⁸ Dette kan gi signaler til de kriminelle miljøene om at metamfetamin som har et større potensiale til inntjening enn amfetamin blir straffet på samme måte som amfetamin. Og dermed bidrar dette også til å øke omsetningen av stoffet. Det kan med tid bidra til at man får en større utbredelse av produksjonsplasser her til lands. Større omsetning og produksjon vil i sin tid føre til at stoffet blir billigere og lettere tilgjengelig for sluttbrukeren, hvor igjen sjansene for overdose og større bivirkninger vil være et sannsynlig resultat av dette.

---

⁷⁴ Årsrapport fra SIRUS

⁷⁵ aftenposten

⁷⁶ Den organiserte kriminaliteten i Norge – trender og utfordringer 2013-2014

⁷⁷ Niva.no, se prosjekt «drugmon»

⁷⁸ LB 2013-167969 og HR-2014-00739-A

8 AVSLUTNING

I analysen i avhandlingen har jeg konsentrert meg om typetilfeller hvor befatningen med amfetamin eller metamfetamin har vært mellom 100-og 500 gram. Både befatning med større mengder og mindre mengder har blitt holdt utenfor. Bruk og besittelse er også utelatt.

Selv om det vil være nærliggende kan derfor ikke på generelt grunnlag konkluderes med at domstolene ikke skiller mellom amfetamin og metamfetamin ved utmålingen av straffen.

De lege ferenda kan det være gode grunner til ikke å skille mellom stoffene ved befatning med mindre mengder til eget bruk og besittelse, da mye av metamfetaminet som selges i Norge, selges som amfetamin og motsatt. Slik at forskjellen mellom stoffene med tanke på inntjening ikke vil være der for de som er “nederst” i omsetningskjeden. Grunnen ligger ofte i at stoffene i hvert ledd er blitt utblandet slik at forskjellene ikke vil være store når de stoffet kommer til sluttbrukeren og at selgeren ofte vil selge det stoffet som har størst etterspørsel uavhengig av om stoffet er amfetamin og metamfetamin.

Ved befatning med større mengder enn det som er gjennomgått i analysen (over 500 gram) vil det de lege ferenda være enda større grunner til å skille mellom stoffene. Ofte er beslag av større mengder forbundet med høyere renhetsgrad. Grunnen til dette er at store mengder amfetaminer og andre narkotiske stoffer generelt ofte er i besittelse hos de som er “øverst” i omsetningskjeden og ofte er de som produserer stoffet eller innfører det til landet fra produsenten. Det er også disse som vil tjene mest på salg av de forskjellige stoffene, og hvis domstolene ikke skiller mellom utmålingen av amfetamin og metamfetamin er det disse som vil tjene mer penger på salg av metamfetamin uten å løpe noen større risiko. Det er bakmennene som styrer tilgjengeligheten av stoffene, og avhandlingen viser at det for disse vil være større inntjeningspotensial for dem å selge metamfetamin enn amfetamin, samtidig som at det ikke vil være større strafferisiko for dem.

9 LITERATURLISTE

9.1 Bøker

Andenæs, Johs. Alminnelig strafferett. 4. utg. Oslo, (Universitetsforlaget), 1997

Andenæs, Johs. Alminnelig strafferett. 5. utg. ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber – Mohn. Oslo, (Universitetsforlaget), 2004

Andenæs, Johs. Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene, samlet utgave ved Kjell V. Andorsen, Universitetsforlaget 2008.

Mathiesen , Thomas, Retten i samfunnet, Oslo 2005

Eskeland, Ståle, strafferett, 2. utg. Oslo 2005

Eskeland, Ståle Strafferett 3. utg. Oslo 2013

Matningsdal, Magnus Norsk spesiell strafferett 1. utg. Oslo 2010

Anders Bratholm og Magnus Matningsdal Kommentartutgave til straffeloven Anden del. Forbrytelser (1995)

Finn Haugen Strafferett – håndbok 3. utgave (2004)

Andenæs, Johs: Norsk straffeprosess, samlet utgave ved Tor – Geir Myhrer,4.utgave Universitetsforlaget 2009

9.2 Lover

Kriminalloven av 1842 (opphevet)

Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven)

Lov om legemidler mv. av 4. desember 1992 nr. 132 (legemiddeloven)

Lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28 (straffeloven) (ikke trådt i kraft)

9.3 Forskrifter

Forskrift om narkotika mv. av 30. juni 1978 nr. 8 (narkotikaforskriften)

9.4 Forarbeider

NOU 1982: 25 ”Narkotikalovbrudd, ran og heleri”

Ot.prp. nr. 23 (1983-1984) ”Lov om endringer i straffeloven mv.(narkotikalovbrudd ran og heleri)”

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) ”Om lov om straff (straffeloven)”

Ot.prp. nr. 8 (2007-2008)

Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)

Ot.prp. nr. 81 (1999-2000)

Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)

9.5 Rettspraksis

9.5.1 Høyesterettspraksis

Rt. 1971 s. 1318
Rt. 1984 s. 1379
Rt. 1988 s. 314
Rt. 1994 s. 1332
Rt. 1995 s. 1968
Rt. 1995 s. 471
Rt. 1996 s. 1016
Rt. 1996 s. 1726
Rt. 1998 s. 2001
Rt. 2002 s. 1379
Rt. 2002 s. 1591
Rt. 2003 s. 1156
Rt. 2004 s. 1969
Rt. 2004 s. 759
Rt. 2005 s. 1473
Rt. 2005 s. 406
Rt. 2005 s. 593
Rt. 2006 s. 1118
Rt. 2006 s. 46
Rt. 2007 s. 1667
Rt. 2007 s. 583
Rt. 2008 s. 1495
Rt. 2008 s. 906
Rt. 2009 s. 1045
Rt. 2009 s. 1159
Rt. 2009 s. 1531
Rt. 2009 s. 809
Rt. 2010 s. 1052
Rt. 2011 s. 695
Rt. 2013 s. 630
Rt. 2013 s. 636
HR-2014-00739-A

9.5.2 Underrettspraksis

LB 2009-189336
LB 2011-152780
LB 2013-123942
LB 2013-127112
LB 2013-167969
LG 2012-196992
LH 2012-070613

9.6 Artikler

Strandbakken, Asbjørn og Matningsdal, Magnus, straffnivå og straffeteorier i norsk strafferett Oslo 2004

Rundskriv fra Riksadvokaten Del 2-nr 1/1998 narkotikasaker- kvantumets betydning for den rettslige bedømmelse og bruk av forelegg.

Hennum, Ragnhild, Straffutmåling i Norden, Oslo 2003

Storvik, Birgitte Langset, Straffegjennomføring og straffutmåling, Kristiansand 2007

9.7 Andre kilder

EMCDDA`s årsrapport om narkotikasituasjonen i Europa 2012

Årsrapport Sirius 2013

Kripos- Narkotika- og dopingstatistikk 2013

US National Library of Medicine se <http://www.nlm.nih.gov/>

Årsrapport fra Sirius 2013

Telefon- og epost korrespondanse med Jørg Mørland direktør ved Folkehelseinstituttet, samt www.fhi.no

www.Daria.no

Den organiserte kriminaliteten i Norge- trender og utfordringer 2013-2014

Forskningsprosjektet «drugmon», se www.niva.no

Den organiserte kriminaliteten i Norge – trender og utfordringer 2013-2014, se www.politiet.no

9.8 Andre hovedoppgaver/masteroppgaver:

Straffeutmåling i narkotikasaker- Om fastsettelsen av straffenivået ved innføring av nye narkotiske stoffer på det norske markedet, av Sandved, Marte Oslo 2013

Straffeutmåling ved narkotikaforbrytelser, av Johnsen, Tonje Ottosen Oslo 2011

Strafferammer og Straffenivå ved narkotikalovbrudd, av Spetalen, Lise Skogeng Oslo 2012

Endringer i straffenivået for narkotikakriminalitet, av Sørby, Marit Oslo 2010